Neapolis University Pafos

Τμήμα Νομικής

[ΔΡ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ]

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

[Θέμα: Η Παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο μέσα από τη θεωρία και τη νομολογία και οι άδειες creativecommons.]

ΔΑΝΑΗ ΚΑΣΙΜΗ

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (σχολική χρονιά 2015-2016)

Πάφος Μάρτιος2016

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για τη στήριξή τους με κάθε τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησης στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και καθ' όλη την ακαδημαϊκή μου πορεία εν γένει.

Δ.Κ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη……. σελ. 3

Πρόλογος …… σελ. 5

Μέρος Πρώτο:

Ι. Τα δικαιώματα-οι περιορισμοί και η προστασία ……. σελ. 8

Α. Το δικαίωμα αναπαραγωγής …… σελ. 8

Β. Το δικαίωμα παρουσίασης έργων και δικαίωμα διάθεσης στο κοινό …… σελ. 9

Γ. Το δικαίωμα διανομής και η αντιγραφή ……. σελ. 10

Δ. Περιορισμοί-εξαιρέσεις ……..σελ. 12

Ε. Προστασία τεχνολογικών μέτρων …….. σελ. 16

ΣΤ. Κυρώσεις …….. σελ. 18

Ζ. Οι άδεις creative commons…….. σελ. 20

Μέρος Δεύτερο:

ΙΙ. Νομολογία ……. σελ. 26

ΙΙΙ. Επίλογος-Συμπεράσματα …… σελ. 58

ΙVΒιβλιογραφία …….. σελ. 61

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία θα μας απασχολήσει το θέμα της παραβίασης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο καθώς η επικαιρότητά του είναι τόσο μεγάλη που χρήσει συνεχούς παρακολούθησης τόσο από τη σκοπιά του κόσμου της νομικής επιστήμης όσο και από τη σκοπιά του κόσμου της διαδικτυακής τεχνολογίας. Η ανάπτυξη της τελευταίας πραγματοποιείται με τέτοιους ρυθμούς που αναρωτιέται κανείς αν μπορεί το δίκαιο να την παρακολουθήσει ώστε να ρυθμίσει τις διαδικτυακές σχέσεις παρέχοντας όσο το δυνατός μεγαλύτερη προστασία στους δημιουργούς, των οποίων τα έργα διακινούνται εκούσια ή ακούσια στον κυβερνοχώρο.

Παράλληλα, παρατηρείται το φαινόμενο οι περισσότεροι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής δημιουργίας υποστηρίζουν τον περιορισμό της ελεύθερης χρήσης του ίντερνετ και το αντιμετωπίζουν ως απειλή επειδή διακυβεύονται τόσο τα οικονομικά τους συμφέροντα όσο και τα ηθικά και οικονομικά συμφέροντα του εκάστοτε δημιουργού. Όμως, αναρωτιέται κανείς αν έχει νόημα να επιδεικνύουμε τέτοιο σθένος για την προστασία τέτοιου είδους δικαιωμάτων όταν αυτή συνεπάγεται αφενός τη δημιουργία «κλειστών συνόρων» στον τομέα διακίνησης των πληροφοριών αφετέρου περαιτέρω παραβίαση βασικών ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Στην παρούσα εργασία, θα ξεκινήσω στο πρώτο μέρος αναφέροντας αναλυτικά τα δικαιώματα των δημιουργών και την προστασία που τους παρέχεται στο υπάρχον πλαίσιο και ακολούθως στο δεύτερο μέρος θα σχολιάσω αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων και κυρίως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να δημιουργηθεί στον αναγνώστη μια σαφέστερη εικόνα σχετικά με το θέμα μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα που έχουν δημιουργήσει δικαστικές έριδες.

SUMMARY

Through the present work, we will deal with the issue of the violation of the rights of intellectual property on the internet cause it so actual timeliness that we should follow its evolution at the same time from the perspective of the world of legal science and from the perspective of the world of Internet technology. The development of the internet is carried out at such a rate that everybody wonders if it the law can follow it in order to regulate the online relationships, providing the greater possible protection for the authors, whose works are circulating voluntarily or involuntarily in cyberspace.

At the same time, we observe the phenomenon that majority of the organizations of collective management of copyright support the restriction of the free use of the Internet and they treat it as a threat because it threatens their financial interests and at the same time the moral and financial rights of each author. Thus, we wonders whether it makes sense to protect by all means such rights when this protection implies also the creation of "closed borders" at the field of the diffusion of information and further violation of basic individual rights and freedoms. Through this paper, I will start in the first part by indicating in details the rights of authors and the protection granted to them within the existing framework and then at the second part I will proceed to commentary of decisions of national courts and especially of the European Court in order to provide the reader with a clearer image for the issue through concrete examples that have touched of legal disputes.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στη δύση, τη σύγχρονη εποχή, μιλάμε πλέον για τη συγκρότηση ενός νέου τύπου ανθρώπου, ο οποίος είναι εξοικειωμένος με την τεχνολογία σε τέτοιο βαθμό που δεν μπορεί να φανταστεί την ύπαρξή του χωρίς αυτή. Στην παρούσα διπλωματική εργασία, θα ασχοληθούμε πιο συγκεκριμένα με το διαδίκτυο (ίντερνετ) και τις άπειρες πληροφορίες που διακινούνται καθημερινά σε αυτό. Ανάμεσα σε αυτές, διακινείται και ένα πλήθος πνευματικών έργων επιστημονικών, οπτικοακουστικών, μουσικών, εικαστικών κλπ., οι δημιουργοί των οποίων εκτίθενται στους κινδύνους αυτής της παγκόσμιας και ταχείας διακίνησης. Τα συμφέροντα των δημιουργών κινδυνεύουν κατά την παγκόσμια παρουσίασή τους μέσω διαδικτύου, λόγω της αδυναμίας ελέγχου, της δυσκολίας διαπίστωσης του υποκειμένου της προσβολής (ανωνυμία των χρηστών στο ίντερνετ) και των πολύπλοκων νομικών προβλημάτων, όπως το θέμα του εφαρμοστέου δικαίου, η εφαρμογή των ψηφιακών κανόνων και η προστασία των νέων μορφών χρήσης των έργων[1].

Είναι φανερή η άμεση σχέση του Διαδικτύου με την πνευματική ιδιοκτησία καθώς τα πνευματικά δημιουργήματα εμπλουτίζουν το ψηφιακό περιβάλλον και με αυτή την έννοια αποτελούν το περιεχόμενο της κοινωνίας της πληροφορίας. Έτσι, το διαδίκτυο είναι μία δίοδος μετάδοσης έργων κάποιες φορές με νόμιμο και κάποιες με παράνομο τρόπο, όπως συμβαίνει στο πλαίσιο των δικτύων ανταλλαγής δεδομένων peer-to-peer[2]. Αναμφίβολα η πολυπλοκότητα της τεχνολογίας στην παγκοσμιοποίηση έχει συμβάλει δραματικά στην αύξηση των παράνομων δραστηριοτήτων με διαφορετικές μορφές. Το ίντερνετ έχει χαρακτηριστεί ως «παγκόσμιο φωτοτυπικό μηχάνημα» με εκατομμύρια ανώνυμους πειρατές που πιέζουν τα κουμπιά[3].

Το έτος 1996, πραγματοποιήθηκε μια απόπειρα αρχικά σε διεθνές επίπεδο με στόχο την προσαρμογή της πνευματικής ιδιοκτησίας στην κοινωνία της πληροφορίας με την ψήφιση δύο διεθνών Συνθηκών από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO), τη Συνθήκη για την Πνευματική ιδιοκτησία και τη Συνθήκη για

[1] Α. Δεσποτίδου, Οι περιουσιακές εξουσίες του δημιουργού κατά το άρθρο 3 παρ. 1 ν.2121/1993

[2] Ιγγλεζάκης, Ε. Δεληγιάννη, Πνευματική ιδιοκτησία και επικοινωνία την εποχή του διαδικτύου: Νομικό πλαίσιο και προοπτικές για τη διαδικτυακή ανταλλαγή μουσικών αρχείων, 2007 σελ 480 επ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2008

[3] P.B. Hugenholtz, Code as code or the end of intellectual property as we know it, Maastricht Journal of European and Comparative Law, 1999, vol. 6, σελ 311.

τις ερμηνείες/εκτελέσεις και φωνογραφήματα (συνθήκες ίντερνετ).[4] Έπειτα, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε, κατά το έτος 1995, την Πράσινη Βίβλο για τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία των πληροφοριών και ακολούθως το έτος 1997 κατατέθηκε πρόταση Οδηγίας από την Επιτροπή, η οποία εκδόθηκε τελικά το 2001.

Επιπλέον, ο Χάρτης των θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρεται ρητά στην προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας (άρθρο 17 παρ. 2) ενώ προβλέπει (άρθρο 47) ότι κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάσθηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον Δικαστηρίου. Ο Έλληνας νομοθέτης έχει ενσωματώσει στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2000/31/ΕΚ με το π.δ. 131/2003. Σε αντιστοιχία με το άρθρο 15 παρ. 2 της Οδηγίας, το π.δ. προβλέπει στο όρθρο 14 παρ. 2 την θεωρητική υποχρέωση των φορέων παροχής υπηρεσιών (ΦΠΠΔ) της κοινωνίας της πληροφορίας «να ενημερώνουν πάραυτα τις αρμόδιες κρατικές αρχές για τυχόν υπόνοιες περί χορηγουμένων παράνομων πληροφοριών ή δραστηριοτήτων που επιχειρούν αποδέκτες των υπηρεσιών τους και να ανακοινώνουν στις αρμόδιες αρχές κατ' αίτηση τους πληροφορίες που διευκολύνουν την εντόπιση αποδεκτών των υπηρεσιών τους με τους οποίους έχουν συμφωνίες αποθήκευσης», εφόσον δεν «παραβιάζονται διατάξεις περί προστασίας του απορρήτου και των προσωπικών δεδομένων». Με το ν. 3057/2002 τροποποιήθηκε ο ν. 2121/1993 γιο την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα και ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2001/29/ΕΚ για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.

Είναι γνωστό εδώ και πάρα πολλά χρόνια ότι οι εταιρίες παραγωγής οπτικοακουστικού υλικού και οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων προσπαθούν να αμυνθούν απέναντι στη διακίνηση των πνευματικών έργων μέσω του ίντερνετ, αντιμετωπίζοντάς το ως τέρας που γεννήθηκε από την εξέλιξη της τεχνολογίας και πρέπει να αφανιστεί. Αναμφίβολα δεν έκαναν ποτέ προσπάθεια να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και να αφουγκραστούν τις κοινωνικές ανάγκες που εξυπηρετεί το διαδίκτυο. Έτσι, ξεκίνησε ένα νομοθετικό κύμα περιορισμού στη διακίνηση όλων αυτών των δημιουργιών ηλεκτρονικά και συνεχίστηκε ως προσπάθεια καταστολής και προσπάθεια άρσης βασικών ατομικών

[4]Ιγγλεζάκης, ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2008

ελευθεριών στα πλαίσια του αυτού σκοπού. Δυστυχώς ή ευτυχώς, οι δημιουργοί έχουν συμφιλιωθεί με την ιδέα πως το δικαίωμα στην πνευματική ιδιοκτησία είναι πιο σημαντικό από βασικά ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες, όπως το απόρρητο των επικοινωνιών ή η ελευθερία λόγου. Οι περισσότεροι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης είναι ένθερμοι υποστηρικτές του περιορισμού της ελεύθερης χρήσης του ίντερνετ και το αντιμετωπίζουν ως «ασθένεια».

Το ερώτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι το πού αποσκοπεί η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το ευρωπαϊκό και παγκόσμιο νομικό οπλοστάσιο παρέχει πράγματι ουσιώδη προστασία που παράλληλα προάγει τη δημιουργία ή πρόκειται για μια πρακτική σκοταδισμού;

Ι. Τα δικαιώματα-οι περιορισμοί και η προστασία

Α. Το δικαίωμα αναπαραγωγής

Σύμφωνα με την Οδηγία 2001/29 και συγκεκριμένα το άρθρο 2, οι δημιουργοί απολαμβάνουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή των έργων τους με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει. Το άνω δικαίωμα αναγνωρίζεται κατά τον ίδιο τρόπο και στους ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες στις περιπτώσεις ενσωμάτωσης των ερμηνειών τους σε υλικό φορέα, στους παραγωγούς φωνογραφημάτων για τα φωνογραφήματά τους, στους παραγωγούς οπτικοακουστικών έργων για το πρωτότυπο και τα αντίγραφα των ταινιών τους και στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς σχετικά με την υλική ενσωμάτωση ενσύρματα, καλωδιακά και δορυφορικά μεταδιδόμενων εκπομπών.

Ο ορισμός καταλαμβάνει ευρέως όλες τις πράξεις αναπαραγωγής με οποιαδήποτε μορφή (υλική ή άυλη). Άμεση αναπαραγωγή συνίσταται σε αναπαραγωγή ενός έργου απευθείας στο ίδιο ή διαφορετικό μέσο ενώ η έμμεση αναπαραγωγή αφορά την αναπαραγωγή που πραγματοποιείται μέσω κάποιας ενδιάμεσης διαδικασίας με χρήση φωνογραφήματος (πχ. Ραδιοφωνική ή τηλεοπτική εκπομπή). Η χρήση των επιθέτων «προσωρινή» και «μόνιμη» αναπαραγωγή καταδεικνύουν ότι στο διαδίκτυο είναι δυνατόν να υπάρχουν αναπαραγωγές που δε στοχεύουν στην παραγωγή μονίμου αντιγράφου αλλά μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία μη ορατού αντιγράφου στη μνήμη ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή ή ενός τάμπλετ. Επομένως όταν ομιλούμε για πράξη αναπαραγωγής αναφερόμαστε τόσο στα προσωρινά όσο και στα μόνιμα αντίγραφα. Στην αιτιολογική σκέψη της οδηγίας υπογραμμίζεται ότι ο στόχος της πολιτιστικής ανάπτυξης μέσω της προαγωγής των δημιουργημάτων των καλλιτεχνών απαιτεί την αυστηρή προστασία των δικαιωμάτων για την καταπολέμηση των παράνομων και πειρατικών έργων.

Ο ελληνικός Νόμος 2121/1993 με τίτλο «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα» όπως εναρμονίστηκε με την άνω Οδηγία 2001/29 και συγκεκριμένα το άρθρο 3 παράγραφος 1, αναφέρεται στις περιουσιακές εξουσίες του δημιουργού. Το περιουσιακό δικαίωμα χορηγεί στους δημιουργούς το δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την εγγραφή και την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή

μόνιμη αναπαραγωγή των έργων τους με οποιοδήποτε μέσο και μορφή εν όλω ή εν μέρει. Η προσωρινή ή φευγαλέα αναπαραγωγή αφορά το ψηφιακό περιβάλλον μόνο και μπορεί να πραγματοποιηθεί όπως είπαμε παραπάνω με αντίγραφα στη μνήμη ηλεκτρονικών συσκευών. Από τη στιγμή που ο χρήστης απενεργοποιεί τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, το λαπ τοπ ή το τάμπλετ, το ψηφιακό αντίγραφο παύει να υφίσταται και ορίζεται ως φευγαλέο. Σταθερή ή μόνιμη αναπαραγωγή είναι η δημιουργία σταθερών υλικών αντιγράφων όπως τα βιβλία, τα ψηφιακά μέσα και οι δίσκοι. Το κατέβασμα (downloading) ενός έργου, το οποίο αποθηκεύεται στο σκληρό δίσκο του υπολογιστή θεωρείται μια σταθερή ψηφιακή αναπαραγωγή. Το άρθρο 3 παράγραφος 1 του Ν. 2121/1993 ενισχύει την εξουσία του δημιουργού με την αναφορά της προσωρινής αναπαραγωγής στον κυβερνοχώρο καθότι απαιτεί τη λήψη άδειας από τον δημιουργό.

Β. Το δικαίωμα παρουσίασης έργων και δικαίωμα διάθεσης στο κοινό

Στο άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29 καθώς και στο άρθρο 3 παρ. 1 του Ν.2121/1993, αναγνωρίζεται στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση των έργων τους στο κοινό με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό με τέτοιο τρόπο ώστε ο καθένας να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν ο ίδιος επιλέγει. Συμπλέουσα με το πνεύμα των Συνθηκών WIPO και συγκεκριμένα τα άρθρα 10 και 14 για τις ερμηνείες, εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα, η εν λόγω οδηγία στο άρθρο 3 παρ. 1 αναγνωρίζει στους δικαιούχους συγγενικών δικαιωμάτων το αποκλειστικό δικαίωμα διάθεσης στο κοινό. Το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό και το δικαίωμα διάθεσης δεν αναλώνονται με οποιαδήποτε πράξη παρουσίασης ή διάθεσης στο κοινό σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 3 της οδηγίας. Εξάλλου στην περίπτωση των υπηρεσιών ανοιχτής γραμμής δεν υπάρχει θέμα ανάλωσης. Το δικαίωμα διάθεσης ή παρουσίασης στο κοινό παρουσιάζει ενδιαφέρον ιδιαίτερα στις περιπτώσεις διακίνησης δημιουργημάτων στον κυβερνοχώρο. Βέβαια, επαφίεται στα εθνικά δικαστήρια και στην κρίση των δικαστηρίων η διατύπωση κρίσεων σχετικά με τον ορισμό του κοινού καθώς δεν υπάρχει σε παγκόσμιο επίπεδο ορισμός της έννοιας «κοινό», ο οποίος να είναι κοινώς αποδεκτός.

Το δικαίωμα παρουσίασης του έργου στο κοινό αφορά την παρουσίαση σε μη διαδραστικό περιβάλλον (βλέπε αιτιολογική σκέψη 23 της οδηγίας) και με μη διανομή

υλικών αντιτύπων (βιβλία, περιοδικά). Η έγκριση του δημιουργού θα πρέπει να παρέχεται σε οποιαδήποτε φάση της μετάδοσης ή κατά το τέλος μιας μετάδοσης όπου το έργο παρουσιάζεται στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας έκθεσης στο κοινό. Το δικαίωμα που παρέχει ο δημιουργός για την ψηφιακή παρουσίαση όταν η πρόσβαση στο εκάστοτε έργο πραγματοποιείται κατ' αίτηση του χρήστη αποκαλείται ως «making available right» ή «digital transmission right». Συγκεκριμένα, το δικαίωμα αυτό δηλαδή του «making available right» δημιουργείται όταν ο δημιουργός μεταφορτώνει (uploading) το έργο του στο διαδίκτυο. Το έργο μπορεί να αφορά σε κάποιο κείμενο, μουσική, φωτογραφία κλπ. Είναι αντιληπτό ότι η έννοια της παρουσίασης στο κοινό νοείται διαφορετικά σε αυτές τις περιπτώσεις καθώς υπάρχει διαφοροποίηση στην έννοια του κοινού σε σχέση με την κλασική έννοια της παρουσίασης στο κοινό. Η κλασική παρουσίαση του έργου στο κοινό προϋποθέτει την παρουσία του κοινού στον ίδιο χώρο ή σε διαφορετικό χώρο με το έργο ενώ με την ψηφιακή παρουσίαση υπάρχει τοπική και χρονική διαμόρφωση του όρου κοινό διότι η δημόσια παρουσίαση του έργου γίνεται σε διαφορετικό χρόνο, τον οποίο μπορεί να επιλέξει ο κάθε χρήστης. Η εξουσία της ψηφιακής παρουσίασης μαζί με τη φευγαλέα αναπαραγωγή αποτελεί τον πυρήνα της προσαρμογής του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας. Οι δικαιούχοι αυτού του δικαιώματος είναι ο δημιουργός, οι εκτελεστές καλλιτέχνες, οι παραγωγοί φωνογραφημάτων ή οπτικοακουστικών έργων καθώς και οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί.

Γ. Το δικαίωμα διανομής και η αντιγραφή

Το πρακτικό τεστ του Peterson στην ιστορική βρετανική απόφαση University London Ltd vs University Tutoria lLtd, σύμφωνα με την οποία οτιδήποτε αξίζει να αντιγραφεί εκ πρώτης όψεως αξίζει να προστατευθεί, έχει ιδιαίτερη απήχηση στο ψηφιακό περιβάλλον. Ακόμα και με δεδομένη την πολυπλοκότητα της τεχνολογίας και τις εκατομμύρια πληροφορίες και τα αμέτρητα έργα δημιουργών που διακινούνται καθημερινά, η ανακάλυψη των παραβιάσεων είναι σχετικά εύκολη μέσω των μηχανών αναζήτησης που είναι Ευρέως διαδεδομένες. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι παράνομης μεταχείρισης πνευματικών έργων στο διαδίκτυο όπως η αντιγραφή χωρίς άδεια, η αναπαραγωγή του ύφους μιας αυθεντικής παραγωγής και οδηγώντας τρίτους σκοπίμως να θεωρήσουν ότι το έργο ανήκει στον αυθεντικό δημιουργό, η παράλειψη αναφοράς

του ονόματος του δημιουργού σε κάποιο έργο ή η απόδοση διαφορετικού ονόματος δημιουργού. Είναι πράγματι πιθανή η πρόσβαση σε δημοσιευμένα έργα και η αναπαραγωγή τεράστιου όγκου υλικού με βασικούς συνδυασμούς πληκτρολόγησης με πολύ μικρό κεφάλαιο σε σχέση με τις παραδοσιακές μεθόδους αναπαραγωγής. Για παράδειγμα, ενδεικτική είναι η έκθεση που πραγματοποιήθηκε το 1998 από την Price Water Coopers κατόπιν ανάθεσης από την Business Software Alliancekαι κατέληξε ότι πάνω από 40% του European Softwareέχει αντιγραφεί παρανόμως.

Επίσης, η τεχνολογία peer-to-peerεγείρει σημαντικά ερωτήματα σχετικά με το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά τα οικονομικά του παραδοσιακού και ηλεκτρονικού εμπορίου. Μέσω αυτής της τεχνολογίας εκατομμύρια χρήστες επιδίδονται σε ένα ασταμάτητο κατέβασμα (downloading), σε μεταφόρτωση αρχείων (uploading) και μεταφορά σε βάσεις δεδομένων data transfer. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι χρήστες δεν είναι δυνατόν να υπαχθούν στην εξαίρεση υπέρ της ιδιωτικής αναπαραγωγής[5]. Στην αμερικανική νομολογία[6]βασικό κριτήριο για να στοιχειοθετηθεί η υπαιτιότητα ήταν η αποκόμιση οικονομικού οφέλους της εταιρίας που επέβλεπε την παράνομη δραστηριότητα. Επομένως, κανένα δικαίωμα εύλογης χρήσης δεν ευδοκίμησε.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουμε και πάλι την Οδηγία 2001/29, η οποία χορηγεί το αποκλειστικό δικαίωμα στους δημιουργούς να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν τη διανομή στο κοινό με οποιαδήποτε μορφή μέσω πώλησης ή με άλλο τρόπο (άρθρο 4 παρ.1). Επιπλέον, η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι το δικαίωμα διανομής του πρωτοτύπου ή αντιγράφων ενός έργου αναλώνεται μόνο εάν η πρώτη πώληση ή με άλλο τρόπο πρώτη μεταβίβαση της κυριότητας εντός της Ένωσης πραγματοποιείται από το δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του. Οι όροι πρωτότυπο και αντίτυπα ή αντίγραφα αναφέρονται αποκλειστικά σε έργα που έχουν ενσωματωθεί σε υλικούς φορείς και μπορούν να κυκλοφορούν σε ενσώματα αντικείμενα και επομένως δεν μπορεί να περιληφθεί η διανομή έργων online μέσω ψηφιακών δικτύων. Η διανομή στο κοινό με άλλους τρόπους είναι τρόποι μεταβίβασης κυριότητας επί του υλικού φορέα του έργου, όπως η δωρεά ή η ανταλλαγή.

[5]Ιωάννη Ιγγλεζάκη, Επιτρεπόμενες πράξεις στο διαδίκτυο εκ μέρους των χρηστών από τη σκοπιά του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, ΔΕΕ 6/2007, σελ 670

[6]ΥπόθεσηA&M Records vs Napster

Δ. Περιορισμοί-εξαιρέσεις

Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 34 της Οδηγίας 2001/29: *«Θα πρέπει να επιτραπεί στα κράτη μέλη να προβλέπουν ορισμένες εξαιρέσεις ή περιορισμούς σε περιπτώσεις χρήσης, π.χ., για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, προς όφελος δημόσιων ιδρυμάτων, όπως βιβλιοθήκες και αρχεία, για τη μετάδοση ειδήσεων, για την παράθεση αποσπασμάτων, για άτομα με ειδικές ανάγκες, για λόγους δημόσιας ασφάλειας και στα πλαίσια διοικητικών ή δικαστικών διαδικασιών.»*. Δυνάμει του άρθρου 5 της Οδηγίας 2001/29, προβλέπεται ένας εξαντλητικός και κλειστός κατάλογος εξαιρέσεων και περιορισμών στα πλαίσια της προσπάθειας να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές νομικές παραδόσεις των κρατών μελών (αιτιολογική σκέψη 32). Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν μέσω της εθνικής τους νομοθεσίας να θεσπίσουν άλλες εξαιρέσεις από αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 5 της οδηγίας.

Από του περιορισμούς του άρθρου 5, υποχρεωτικό χαρακτήρα (mandatory exceptions) έχει η παράγραφος 1 για τις προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής, η οποία μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το άρθρο 28Β, ενώ για κάθε άλλη περίπτωση ο χαρακτήρας των εξαιρέσεων είναι δυνητικός (permissible exceptions). Αυτοί οι περιορισμοί των άρθρων 28Α, 28Β και 28Γ, συνιστούν περιορισμούς περιουσιακών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και προσφέρουν σε τρίτους δικαιούχους τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν το έργο χωρίς αντάλλαγμα.

Συγκεκριμένα, από το δικαίωμα αναπαραγωγής εξαιρούνται οι προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής , οι οποίες είναι μεταβατικές και αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου και έχουν ως αποκλειστικό σκοπό να επιτρέψουν: α) την εντός δικτύου μετάδοση μεταξύ τρίτων μέσω διαμεσολαβητή ή β) τη νόμιμη χρήση του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου και οι οποίες δεν έχουν καμία ανεξάρτητη οικονομική σημασία (άρθρο 5 παρ. 1 Οδηγίας 2001/29). Τέτοιες πράξεις καλύπτουν τις περιπτώσεις της αναζήτησης (browsing) και προσωρινής αποθήκευσης των προστατευόμενων έργων στην κρυφή μνήμη (caching) ή άλλες μνήμες του υπολογιστή κατά την πλοήγηση των χρηστών στη σχετική ιστοσελίδα. Επίσης, τις πράξεις που καθιστούν αποτελεσματική τη λειτουργία των σημάτων μετάδοσης όπως το proxy storage, τη μεταφορά δεδομένων μέσω διαδικτύου με τη διαδικασία της δρομολόγησης (routing) εφόσον ο διαμεσολαβητής δεν τροποποιεί τις πληροφορίες και δεν παρεμποδίζει τη νόμιμη χρήση της τεχνολογίας, η οποία αναγνωρίζεται ευρέως και χρησιμοποιείται από τη βιομηχανία με σκοπό την

απόκτηση δεδομένων σχετικά με τη χρήση των πληροφοριών. Η χρήση θεωρείται νόμιμη εφόσον επιτρέπεται από το δικαιούχο και δεν περιορίζεται από το νόμο (αιτιολογική σκέψη 33).

Οι υπόλοιπες παράγραφοι του άρθρου 5 της οδηγίας αφορούν εξαιρέσεις με δυνητικό χαρακτήρα. Τούτο σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν κατά βούληση τους προβλεπόμενους ή άλλους περιορισμούς σχετικά με το δικαίωμα αναπαραγωγής, το δικαίωμα διάθεσης στο κοινό και το δικαίωμα διανομής στο μέτρο που δικαιολογείται από το σκοπό της αναπαραγωγής και με τον όρο ότι τηρείται η διαδικασία των τριών σταδίων. Ειδικότερα, θα πρέπει να προβλέπονται σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις χωρίς να βλάπτεται η κανονική εκμετάλλευση του έργου και χωρίς να προκαλείται αδικαιολόγητη βλάβη στα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού (άρθρο 5 παρ. 5 της οδηγίας, αιτιολογική σκέψη 44 και άρθρο 28Γ του ελληνικού Ν. 2121/1993). Οι περιπτώσεις αυτές σύμφωνα με το άρθρο 5 είναι οι εξής:

«α) αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, εκτός από τις παρτιτούρες, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση

β) αναπαραγωγές σε οποιοδήποτε μέσο που πραγματοποιούνται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσους ή έμμεσους εμπορικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση που συνεκτιμά την εφαρμογή ή όχι των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 στο συγκεκριμένο έργο ή άλλο υλικό,

γ) ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος,

δ) εφήμερες εγγραφές έργων που πραγματοποιούνται δι' ιδίων μέσων από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς για τις δικές τους εκπομπές η διατήρηση αυτών των εγγραφών σε επίσημα αρχεία μπορεί να επιτρέπεται λόγω του εξαιρετικού τους ιστορικού ενδιαφέροντος,

ε) αναπαραγωγές εκπομπών εκ μέρους μη κερδοσκοπικών κοινωνικών ιδρυμάτων, όπως τα νοσοκομεία ή οι φυλακές, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) χρήση χάριν μόνο παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και εφόσον δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό,

β) χρήσεις προς όφελος προσώπων με ειδικές ανάγκες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα, στο βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας,

γ) αναπαραγωγή δια του τύπου, παρουσίαση στο κοινό ή διάθεση δημοσιευμένων άρθρων για οικονομικά, πολιτικά ή θρησκευτικά θέματα επικαιρότητας ή ραδιοτηλεοπτικώς μεταδιδομένων έργων ή άλλων αντικειμένων του ιδίου τύπου, όταν η χρήση αυτή δεν απαγορεύεται ρητά και εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, ή χρήση έργων ή άλλων αντικειμένων κατά την παρουσίαση της επικαιρότητας, στο βαθμό που δικαιολογείται από τον ενημερωτικό σκοπό και εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο,

δ) παράθεση αποσπασμάτων με σκοπό την άσκηση κριτικής ή βιβλιοπαρουσίασης, υπό τον όρο ότι αφορούν έργο ή άλλα αντικείμενα τα οποία έχουν ήδη καταστεί νομίμως προσιτά στο κοινό, ότι αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και ότι η παράθεση αυτή είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη και η έκτασή της δικαιολογείται ως εκ του σκοπού της,

ε) χρήση για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή για να διασφαλιστεί η ορθή διεξαγωγή ή η κατάλληλη κάλυψη διοικητικών, κοινοβουλευτικών ή δικαστικών διαδικασιών,

στ) χρήση πολιτικών ομιλιών καθώς και αποσπασμάτων από δημόσιες ομιλίες ή παρόμοια έργα ή προστατευόμενα αντικείμενα, όταν δικαιολογείται από τον ενημερωτικό

σκοπό και εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο,

ζ) χρήση κατά τη διάρκεια θρησκευτικών τελετών ή επισήμων τελετών που διοργανώνονται από δημόσια αρχή,

η) χρήση έργων, όπως αρχιτεκτονικών έργων ή γλυπτών, ευρισκομένων μονίμως σε δημόσιους χώρους,

θ) περιστασιακή ενσωμάτωση ενός έργου ή άλλου προστατευομένου αντικειμένου σε χρησιμοποιούμενο υλικό,

ι) χρήση με σκοπό τη διαφήμιση μιας δημόσιας έκθεσης ή πώλησης καλλιτεχνικών έργων, στο βαθμό που απαιτείται για την προώθηση της εκδήλωσης, αποκλειομένης κάθε άλλης εμπορικής χρήσης,

ια) χρήση για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση,

ιβ) χρήση συνδεόμενη με επίδειξη ή επισκευή εξοπλισμού,

ιγ) χρήση έργου τέχνης με μορφή κτηρίου ή απλού ή αρχιτεκτονικού σχεδίου κτηρίου για το σκοπό της ανοικοδόμησης του εν λόγω κτηρίου,

ιδ) χρήση με παρουσίαση ή διάθεση, με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη, σε μέλη του κοινού μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους των ιδρυμάτων που αναφέρονται στην παράγραφο 2 στοιχείο γ), έργων και άλλου προστατευομένου αντικειμένου που δεν υπόκεινται σε όρους αγοράς ή αδείας, και τα οποία περιέχονται στις συλλογές τους,

ιε) χρήση σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις ήσσονος σημασίας ήδη εξαιρούμενες ή περιοριζόμενες δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, εφόσον αφορούν χρήσεις αποκλειστικά αναλογικές και δεν θίγουν την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων και υπηρεσιών στην Κοινότητα, με την επιφύλαξη των λοιπών εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.»

Αξίζει να σημειωθεί ότι επιτρέπεται επίσης η αναπαραγωγή προστατευόμενων έργων όταν πραγματοποιείται προς όφελος των τυφλών και κωφαλάλων, κάτι το οποίο

αποτελεί πρωτοτυπία για την ενωσιακή νομοθεσία καθώς πρόκειται για την πρώτη κοινωνικού χαρακτήρα πρόβλεψη.

Ακολούθως, στην ελληνική νομοθεσία (Ν. 2121/1993), θεσπίζονται οι εξαιρέσεις των άρθρων 18 (αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση), 22 (αναπαραγωγή από βιβλιοθήκες ή αρχεία κλπ) και 26 (χρήση έργων με εικόνες σε δημόσιους χώρους) κατά τις οποίες δεν καταβάλλεται εύλογη αποζημίωση στους δικαιούχους πνευματικής ιδιοκτησίας εκτός από το άρθρο 18 το οποίο προβλέπει την καταβολή εύλογης αποζημίωσης.

Ε. Προστασία τεχνολογικών μέτρων

Όπως έλεγε και ο Clarkes Clark, «Η απάντηση στη μηχανή είναι η μηχανή»[7] δηλαδή η τεχνολογία μπορεί να φανεί χρήσιμη στην προσπάθεια προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από τις παραβιάσεις που συντελούνται από τα τεχνολογικά μέσα. Είναι πράγματι φανερό το γεγονός ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει οδηγήσει τους πνευματικούς δημιουργούς, στη λήψη τεχνολογικών μέτρων προκειμένου να καταστείλουν στο μέτρο του δυνατού ή τουλάχιστον να περιορίσουν τις παράνομες δραστηριότητες που παρατηρούνται καθημερινά στο διαδίκτυο. Τα τεχνολογικά μέτρα προστασίας έχουν επιτυχώς χαρακτηριστεί ως «ισχυρά νέα όπλα στη μάχη του copyright»[8].Τα τεχνολογικά μέτρα προστασίας συνιστούν τεχνικές που επιτρέπουν στους δημιουργούς, οι οποίοι διακινούν τα έργα τους σε ψηφιακή μορφή να ελέγχουν την πρόσβαση και τη χρήση αυτών.

Τα μέτρα αυτά παρουσιάζουν μια σειρά από λειτουργίες. Δύνανται να συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικά με κάθε χρήση ενός ψηφιακά κωδικοποιημένου έργου καθώς και να περιορίζουν ή να αποτρέπουν τη χρήση τους. Βέβαια, είναι συχνή η διαρροή προσωπικών στοιχείων των χρηστών, τα οποία τίθενται σε σαφή κίνδυνο όταν επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν μια υπηρεσία και ο server καταχωρεί αυτή τη χρήση χρησιμοποιώντας τον αρχικά κατοχυρωμένο αριθμό ταυτότητας που έχει δώσει ο χρήστης.

[7]Clarkes Clark, «The answer to the machine is the machine, The future of Copyright in the Digital Environment», BerntHugenholtz, 1996, σελ 139-146

[8]P.B. Hugenholtz, «Code as code, or the end of intellectual property as we know it», Maastricht Journal

Το πιο διαδεδομένο μοντέλο τεχνολογικών μέτρων προστασίας, το οποίο είναι εξελιγμένο και αρκετά επικίνδυνο για τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών, ζητά από αυτούς να επαναβεβαιώσουν ότι δε θα προβούν σε αντιγραφή του προϊόντος προκειμένου να το μοιραστούν ή να το μεταβιβάσουν. Το εν λόγω μοντέλο, καταγράφει τη δραστηριότητα εκάστου χρήστη κάτω από έναν συγκεκριμένο αριθμό ταυτότητας και το ιστορικό των χρήσεων ενός προϊόντος που έχει φορτωθεί από ένα σύστημα στο οποίο έχει γίνει διαγραφή και εισάγονται όποτε τους ζητηθεί. Άρα τα δεδομένα των χρηστών, οι ιστοσελίδες, τις οποίες επισκέφτηκε και η συχνότητα που τις επισκέφτηκε, μπορούν να γίνουν γνωστά.

Περαιτέρω, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, έχουν αναπτυχθεί τεχνολογικές συσκευές όπως μηχανές αντιγραφής, μηχανές κρυπτογράφησης (encryption) που ελέγχουν την πρόσβαση, τεχνικές υδατογράφησης (watermarking) ή αποτυπωμάτων (fingerprinting). Ένα πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή έχει τη δυνατότητα να εμποδίσει πολύ εύκολα τη δημιουργία αντιγράφων μέσω της δημιουργίας συστημάτων διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων, της απόκρυψης ή της υδατογράφησης. Ήδη οι εθνικοί Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης Πνευματικών δικαιωμάτων έχουν δημιουργήσει τα δικά τους διαδικτυακά συστήματα διαχείρισης για την επιγραμμική (online) αδειοδότηση χρήσης έργων[9].

Πολύ συνοπτικά, το ψηφιακό watermarkingείναι μια διαδικασία με την οποία ορισμένες πληροφορίες ενσωματώνονται στο αρχικό έργο με τέτοιο τρόπο που δεν είναι ανθρωπίνως διακριτές όμως είναι δυνατό να γίνουν αντιληπτές μέσω ειδικών μηχανών ανάγνωσης ή software. Η κρυπτογραφία, είναι η τέχνη της χρησιμοποίησης μαθηματικών κωδίκων και αλγορίθμων στο κείμενο ώστε να παρουσιάζεται αμέσως σε όλες τις στατιστικές δοκιμές και μπορεί να διαβαστεί μόνο από συγκεκριμένους αναγνώστες[10].

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το άρθρο 6 της Οδηγίας προβλέπει τις υποχρεώσεις για τα τεχνολογικά μέτρα. Το σκεπτικό της ρύθμισης ξεκινάει από το ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις δίνουν τη δυνατότητα στους δικαιούχους να χρησιμοποιούν τεχνολογικά μέτρα για την παρεμπόδιση ή τον περιορισμό παράνομων πράξεων, ενώ παράλληλα

[9]Σύλβια Σταυρίδου, «Τα τεχνολογικά μέτρα στην υπηρεσία της διαχείρισης και προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας με αφορμή τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 2001/29/ΕΚ», Η κοινωνία των πληροφοριών και Πνευματική ιδιοκτησία, ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2001 σελ 103.
[10]Y.L.Lim, «Cyberspace Law», Oxford University Press 2002, σελ 189.

καθίσταται δυνατή η άσκηση δραστηριοτήτων που επιτρέπει ή διευκολύνει την εξουδετέρωση τεχνολογικών μέτρων[11].

Ο ορισμός των τεχνολογικών μέτρων εμπερικλείει κάθε λογής τεχνολογία, όπως προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, τεχνικές μεθόδους: κρυπτογράφηση, υδατογράφηση ή στεγανογράφηση, όπως είπαμε πιο πάνω, κωδικούς αριθμούς πιστοποίησης, μηχανισμούς που ενσωματώνονται σε προγράμματα Η/Υ και συνιστούν hardware και γενικότερα οποιαδήποτε τεχνολογία ενδέχεται να παρουσιαστεί στο μέλλον είτε βασίζεται στο λογισμικό είτε στο hardware, η οποία αποβλέπει στην παρεμπόδιση πράξεων που αντίκεινται στο νόμο όπως πρόσβαση σε έργα, χρήση, αναπαραγωγή και εκμετάλλευση έργων[12]. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 47, οι τεχνολογικές εφαρμογές επιτρέπουν στους δικαιούχους να χρησιμοποιούν τεχνολογικά μέτρα για την παρεμπόδιση ή τον περιορισμό παράνομων πράξεων ενώ παράλληλα είναι δυνατή η άσκηση δραστηριοτήτων που θα επιτρέπουν ή θα διευκολύνουν την εξουδετέρωση της τεχνολογικής προστασίας που παρέχουν τα άνω μέτρα. Η Οδηγία, προς αποφυγή του κινδύνου αυτού, προβλέπει μια εναρμονισμένη έννομη προστασία, η οποία περιλαμβάνει δύο μέρη. Το πρώτο αφορά την εξουδετέρωση και το δεύτερο τις προπαρασκευαστικές και βοηθητικές πράξεις που θα διευκόλυναν την εξουδετέρωση των τεχνολογικών μέτρων. Τα τεχνολογικά μέτρα θεωρούνται αποτελεσματικά όταν η χρήση του προστατευόμενου έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου ελέγχεται, όπως είπαμε, από τους δικαιούχους μέσω της εφαρμογής διαδικασίας ελέγχου της πρόσβασης ή προστασίας.

ΣΤ. Κυρώσεις

Η Οδηγία 2001/29, με το άρθρο 8, επιβάλει στα κράτη μέλη να θεσπίσουν κυρώσεις και μέσα έννομης προστασίας σε περιπτώσεις προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές και οι δικαιούχοι, των οποίων τα δικαιώματα προσβάλλονται θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα άσκησης αγωγής αποζημίωσης και λήψης ασφαλιστικών μέτρων, κατάσχεσης του σχετικού υλικού και των προϊόντων, συσκευών ή συστατικών στοιχείων τα οποία έχουν σκοπό την εξουδετέρωση των τεχνολογικών μέτρων προστασίας. Η Οδηγία δε θίγει τους κανόνες περί ευθύνης μεσαζόντων παροχής

[11]Αιτιολογική σκέψη 47 της οδηγίας 2001/29.
[12]Κουμάντος κ.α., 2003

υπηρεσιών όπως έχουν διαμορφωθεί στην Οδηγία 2000/31 για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Τα άρθρα 12-15 της εν λόγω Οδηγίας ρυθμίζουν την ευθύνη για τις δραστηριότητες των παρόχων υπηρεσίες σε οριζόντιο επίπεδο. Προβλέπουν τις περιπτώσεις της απλής μετάδοσης (mere conduit), της αποθήκευσης σε κρυφή μνήμη (caching) και της φιλοξενίας (hosting). Η οδηγία 2000/32 δεν επιβάλλει στους φορείς παροχής υπηρεσιών γενική υποχρέωση ελέγχου των πληροφοριών που μεταδίδουν ή αποθηκεύουν, ούτε γενική υποχρέωση αναζήτησης γεγονότων ή περιστάσεων που δείχνουν ότι πρόκειται για παράνομες δραστηριότητες.

Η πνευματική ιδιοκτησία μπορεί να συνδεθεί με περισσότερα εθνικά δίκαια, με το δίκαιο της ιθαγένειας του δημιουργού, με το δίκαιο της χώρας όπου δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά ή με το δίκαιο της χώρας όπου πραγματοποιήθηκε η προσβολή του δικαιώματος. Στην Ελλάδα, η δικαιοδοσία προβλέπεται από το άρθρο 67 του Ν. 2121/1993, το οποίο ορίζει ως εφαρμοστέο το δίκαιο της χώρας όπου το έργο έγινε για πρώτη φορά νομίμως προσιτό στο κοινό εκτός αν υπάρχει κάποια σύμβαση μεταξύ της Ελλάδας και του κράτους με το οποίο σχετίζεται η πνευματική ιδιοκτησία οπότε εφαρμόζεται αυτή η σύμβαση. Τα αδημοσίευτα έργα διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας του δημιουργού τους. Στην ελληνική και γαλλική θεωρία έχει γίνει δεκτό ότι αν το έργο παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο διαδίκτυο τότε εφαρμοστέο θα είναι το δίκαιο της χώρας που βρίσκεται ο server, δηλαδή ο υπολογιστής όπου αποθηκεύεται το έργο[13].

Η Digital Millenium Copyright Act (DMCA) περιλαμβάνει διαδικασίες απόσυρσης και επαναφοράς του περιεχομένου σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, «notice and take down» και «notice and putback»με σκοπό την απαλλαγή της ευθύνης του webhost. Θα πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις «ασφαλούς λιμένα», στις οποίες περιγράφονται οι διαδικασίες γνωστοποίησης της προσβολής και αποκατάστασης.

Η ελληνική νομοθεσία με το Ν. 2121/1993 προβλέπει προληπτικά μέτρα και κυρώσεις που εξασφαλίζουν αποτελεσματική και επαρκή προστασία όσον αφορά την επιβολή των δικαιωμάτων. Πρόσφατα την 23.12.2015 τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση το σχέδιο νόμου, με το οποίο γίνεται μεταφορά των διατάξεων της οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο[14].Σε αυτό προβλέπεται μεταξύ άλλων, η τροποποίηση του άρθρου 65^{A}

[13]Ιωάννης Καράκωστας, Δίκαιο και Ιντερνετ, Νομικά ζητήματα του διαδικτύου, Π.Ν. Σάκκουλας, 2001, σελ 236-8

[14]http://www.opengov.gr/cultureathl/?p=5810

του Ν. 2121/1993 και η εισαγωγή νέας διάταξης του άρθρου 66^{E} με τίτλο κυρώσεις για προσβολές δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων στο Διαδίκτυο. Στη διάταξη αυτή προβλέπεται η ίδρυση Επιτροπής για τη γνωστοποίηση διαδικτυακών προσβολών των εν λόγω δικαιωμάτων, η οποία θα εξετάζει αιτήσεις των δικαιούχων για άρση της προσβολής και παράλειψής της στο μέλλον. Από τη διαδικασία αυτή εξαιρούνται οι προσβολές δικαιωμάτων εκ μέρους των τελικών χρηστών, οι οποίες τελούνται μέσω διαδικτύου[15].

Ζ. Οι άδεις creative commons

«Αυτός που λαμβάνει μια ιδέα από εμένα, εμπνέεται χωρίς εγώ να χάνω την ιδέα. Αυτός που ανάβει το κερί του από το δικό μου, φωτίζεται χωρίς να με συσκοτίζει.». Με την φράση προσέγγισε ο Thomas Jefferson, τρίτος πρόεδρος των ΗΠΑ σε επιστολή του προς τον Isaac Mc Pherson το θέμα της πνευματικής ιδιοκτησίας και τα λόγια του αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης των ιδρυτών των Creative Commons[16].

Ο οργανισμός Creative Commons είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε το 2001 και αποτελεί μια προσπάθεια ακαδημαϊκών μεταξύ των οποίων και του Larry Lessing, με βασικό στόχο την προώθηση ψηφιακών έργων σε ένα πιο ανοικτό και ευέλικτο πλαίσιο σε σχέση με το υπάρχον που διέπει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η γιγάντωση του διαδικτύου και η ανάγκη για αναγνώριση σε συνδυασμό με το δικαίωμα του δημιουργού για κατοχύρωση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, οδήγησε στην ελεύθερη κουλτούρα και στη δημιουργία των αδειών Creative Commons, τα οποία προωθούν τον επαναπροσδιορισμό των κανόνων της πνευματικής ιδιοκτησίας και χρησιμεύουν ως ένα επιπλέον μέσο προστασίας του δημιουργού, παραχωρώντας ωστόσο περισσότερα δικαιώματα στον τελικό χρήστη από αυτά που προβλέπονται από τους γνωστούς κανόνες που αναλύσαμε παραπάνω.

Ο γνωστός αμερικανός νομικός του Αμερικανικού Ανωτάτου Δικαστηρίου, Louis Brandeistάχθηκε ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της γνώσης και του πνευματικού κοινού χώρου κατά την υπόθεση International News Service. Associated Press σύμφωνα με την οποία «ο γενικός κανόνας δικαίου είναι ότι η ευγενέστερη των

[15]Ιγγλεζάκης, Δίκαιο της πληροφορικής-Συμπλήρωμα, ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2016

[16]http://ocw-project.upatras.gr/node/72

ανθρωπίνων παραγωγών, η γνώση, οι αλήθειες που έχουν εξακριβωθεί, οι αντιλήψεις και οι ιδέες, γίνονται μετά από ηθελημένη επικοινωνία με άλλους ελεύθερα όπως ο αέρας για κοινή χρήση[17].

Η λειτουργική σημασία των αδειών Creative Commons

Οι άδειες Creative Commons επαναπροσδιορίζουν τους όρους διάθεσης των έργων στο διαδίκτυο και μπορούν να εφαρμοστούν σε κάθε είδους δημοσίευση ψηφιακών αρχείων. Συνιστούν μια πρωτοποριακή διακίνηση των έργων μέσω διαδικτύου στο πλαίσιο της νέας τάσης για ανοιχτή πρόσβαση (open access) στα έργα του πνεύματος, η οποία δεν επιτρέπεται να εμποδίζεται από τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα. Επιτρέπουν την ελεύθερη χρήση πέρα από τα όρια των νόμιμων περιορισμών ως προς την έκταση του περιουσιακού δικαιώματος, επιτρέποντας στον χρήστη την αναπαραγωγή, τη διανομή, την παρουσίαση στο κοινό και σε ορισμένες περιπτώσεις τη μετατροπή του έργου.

Πρόκειται για συμβάσεις εκμετάλλευσης, με τις οποίες παραχωρούνται στους χρήστες δικαιώματα που υπερβαίνουν τα όρια του fair usetου αγγλοσαξονικού δικαίου και τους περιορισμούς των διατάξεων του ηπειρωτικού δικαίου, όπως είναι οι διατάξεις των άρθρων 18 επ. του Ν. 2121/1993. Επιτρέπουν την αναπαραγωγή και τη διανομή των έργων καθώς και τη δημιουργία και διάδοση παράγωγων έργων. Ο σκοπός της εγκαινίασης των νέων αυτών αδειών είναι η διευκόλυνση της ελεύθερης διάδοσης των έργων χωρίς να απαιτείται καταβολή αμοιβής στους δημιουργούς τους χωρίς να προσκρούουν στις συνήθεις δεσμεύσεις των συμβατικών αδειών. Βέβαια, δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για καθ' ολοκληρίαν παραίτηση των δημιουργών από τα περιουσιακά και ηθικά τους δικαιώματα. Αντίθετα, οι δημιουργοί αξιοποιούν το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας για την αναγνώριση της συμβολής τους και την προστασία των δικαιωμάτων τους , τα οποία εξακολουθούν να διατηρούν ακόμα και μετά τη μεταβίβαση ορισμένων από τις περιουσιακές εξουσίες[18]. Ένας δημιουργός που επιθυμεί να υποβάλει το έργο του σε καθεστώς μίας από τις σχετικές άδειες, μπορεί να ακολουθήσει μια απλή επιγραμμική διαδικασία καθώς οι άδειες αυτές δημοσιεύονται στο διαδίκτυο. Έτσι ο κάθε δημιουργός έχει τη δυνατότητα να συνδέσει το έργο του με

[17] Simon Strokes, Digital Copyright, Law and Practice, ed. Butterworths, 2002, σελ 2-3.
[18] Δ. Καλλινίκου/Θ. Καρούνου/Μ. Παπαδοπούλου, Οι ελληνοποιημένες άδειες CreativeCommons, ΔiΜΕΕ 2007 σελ 377.

έναν από του τύπους αδειών[19]. Ειδικότερα, θα πρέπει να επισημάνει το έργο με το σύμβολο **«CC»**, το οποίο συνεπάγεται ότι προστατεύεται από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας όμως ο δημιουργός παραχωρεί ορισμένες εξουσίες στους χρήστες και διατηρεί άλλες, και να επιλέξει έναν από τους διαθέσιμους τύπους άδειας.

Σκοπός των αδειών δεν είναι η κατάργηση της πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά ο επαναπροσδιορισμός των κανόνων της, η εγκαινίαση ενός νέου συσχετισμού σύμφωνα με τις αρχές του διαδικτύου. Το μαρκάρισμα των έργων με το σύμβολο «CC» θα συμβάλλει στη λειτουργία ενός νέου δημοσίου τομέα όχι με εξαναγκασμό των δημιουργών ή με τρόπο πειρατικό αλλά με βάση την άδεια που ο ίδιος ο δικαιούχος χορηγεί με όρο την περαιτέρω διασκευή και διανομή. Η δυνατότητα που προσφέρεται με τις άδειες αυτές, για δημιουργία παράγωγου έργου, δίνει την ευκαιρία στον χρήστη να γίνει δημιουργός και παραγωγός. Με αυτόν τον τρόπο, χορηγείται η δυνατότητα σε κάθε άτομο, στο ψηφιακό περιβάλλον, να συμβάλει στη συλλογική δημιουργία. Η ελεύθερη διασκευή και μετατροπή του αρχικού έργου, το καθιστά προσιτό στο κοινό με βάση τους όρους που θα θέσουν οι ίδιοι οι δημιουργοί με στόχο τη δημιουργία μιας δημόσιας πλατφόρμας, στην οποία θα μπορούν να δημιουργηθούν πολλά νέα έργα. Η ιδεολογική βάση των αδειών είναι κυρίως οι άδειες ανοιχτού λογισμικού, οι διακηρύξεις για το ανοιχτό περιεχόμενο[20], η διαπλοκή τεχνολογίας και νόμου, όπως εκφράστηκε από τα έργα του Lessig[21]και η θεωρία του Boyle για τον δημόσιο τομέα και τα κοινά[22].

Στη σύγχρονη κοινωνία της «υψηλής» τεχνολογίας και του διαδικτύου, έχει δημιουργηθεί σταδιακά μια νέα κουλτούρα, που χαρακτηρίζεται από ένα νέο τύπο ανθρώπου, τον άνθρωπο του κυβερνοχώρου και του ψηφιακού περιβάλλοντος. Είναι φανερό, ότι η πρωτοβουλία του ανοιχτού περιεχομένου βασίζεται στη λογική της μη εμπορευσιμότητας του ίντερνετ και σκοπεύει στη σταδιακή αποδέσμευση της πνευματικής ιδιοκτησίας από τους γνωστούς κανόνες. Η δημιουργία μιας παγκόσμιας ψηφιακής πλατφόρμας-βάσης επιστημονικής γνώσης και συνεχούς παραγωγής έργων,

[19]http://creativecommons.org/license/
[20]Διακήρυξη Βουδαπέστης 2002 για την ανοιχτή πρόσβαση κλπwww.openacess.gr
[21]http://free-culture.org/get-it και Code Version 2.0, 2006
[22] James Boyle, The second enclosure movement and the construction of the public domain, www.law.duke.edu/journals/66LCPBoyle

αποτελούν στόχο όλων των πρωτοβουλιών για ανοιχτή πρόσβαση με τους επιστήμονες να διάκεινται θετικά σε αυτές.

Το σύστημα των αδειών, δεν έχει στόχο να τροποποιήσει τη νομοθεσία αλλά προτείνει ευέλικτους τρόπους άσκησης του περιουσιακού δικαιώματος. Το τελευταίο μεταβιβάζεται και ασκείται μέσω των συμβάσεων και αδειών εκμετάλλευσης, σύμφωνα με την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Με αυτή την έννοια, θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις άδειες creative commonsστην κατηγορία των αδειών εκμετάλλευσης. Έτσι, δημιουργείται ένα σύστημα εκχώρησης των περιουσιακών δικαιωμάτων των δημιουργών προς τους χρήστες του διαδικτύου. Οι λόγοι που ωθούν έναν δημιουργό στην επιλογή των αδειών αυτών μπορεί να είναι οικονομικοί ή να αφορούν την προώθηση της ελεύθερης διακίνησης των πνευματικών έργων στο διαδίκτυο και την ενίσχυση της πρόσβασης στη γνώση. Αυτές, επιτρέπουν τη χρήση, το μοίρασμα και την ανάμειξη πνευματικών έργων στο ίντερνετ υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν τις κλασικές άδειες πνευματικής ιδιοκτησίας «all rights reserved» αλλά μόνο «some rights reserved». Οι ως άνω άδειες, αποτελούνται από τρία μέρη. Το πρώτο περιέχει την περιγραφή του περιεχομένου της άδειας-μορφή αναγνώσιμη από τον καθένα που αποτελεί περίληψη των βασικών όρων της άδειας-, το δεύτερο αφορά το νομικό τμήμα, όπου περιλαμβάνονται οι επιμέρους διατάξεις της άδειας εκμετάλλευσης και το τρίτο συνίσταται σε κώδικα html[23], τον οποίο εισάγει ο δημιουργός στην ιστοσελίδα στην οποία δημοσιεύεται το έργο και καθιστά δυνατή την εύρεσή του από τις μηχανές αναζήτησης του διαδικτύου.

Υπάρχουν έξι συμβατικοί τύποι ανάλογα με τα δικαιώματα που θέλει να παραχωρήσει ο δημιουργός στους χρήστες. Κάθε από τις έξι άδειες αποτελεί έναν διαφορετικό συνδυασμό εκχώρησης δικαιωμάτων. Σύμφωνα με την πρώτη άδεια, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί ελεύθερα το έργο για εμπορικό ή μη σκοπό κάνοντας αναφορά στο όνομα του δημιουργού του έργου (Attribution). Με τη δεύτερη άδεια, μπορεί ο χρήστης να τροποποιήσει το αρχικό έργο με αναφορά του ονόματος του αρχικού δημιουργού υπό την προϋπόθεση όμως ότι το παράγωγο έργο συνοδεύεται από την ίδια ή παρόμοια άδεια (Attribution-Share-Alike). Η τρίτη άδεια επιτρέπει την τροποποίηση αλλά όχι τη δημιουργία παράγωγων έργων (Attribution Non Derivatives), η τέταρτη άδεια ορίζει τα ίδια με την προηγούμενη όμως η διανομή του

[23]ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Δίκαιο της πληροφορικής, ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2008

παράγωγου έργου πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τους όρους της άδειας σχετικά με την αναφορά του ονόματος του δημιουργού (Attribution-Non Commercial). Η πέμπτη άδεια επιτρέπει την καθ' οιονδήποτε τρόπο χρησιμοποίηση του έργου, απαγορεύεται όμως η εμπορική εκμετάλλευσή του και η δημιουργία παράγωγων έργων (Attribution-Non Commercial-Non Derivatives) και τέλος η έκτη άδεια είναι παρόμοια με την προηγούμενη με τη διαφορά ότι δεν απαγορεύεται η τροποποίηση του έργου όμως ο χρήστης θα πρέπει αποκτήσει για το παράγωγο έργο την ίδια ή παρόμοια άδεια (Attribution-Non Commercial-Share Alike).

Οι άνω άδειες είναι δεσμευτικές και ισχύουν σε όλες τις δικαιοδοσίες, διαρκούσες έως τη λήξη του χρόνου προστασίας των έργων. Είναι αδύνατη η τροποποίηση της άδειας εκ μέρους των χρηστών όπως επίσης και η λήψη τεχνολογικών μέτρων που να εμποδίζουν την πρόσβαση σε αυτό. Εξαιρείται η χρήση τεχνικών μέσων με σκοπό την τροποποίηση έργου και τη μεταφορά του σε άλλα μέσα ή την αλλαγή μορφοτύπου. Οι άδειες αυτές δεν επηρεάζουν την ανάλωση του δικαιώματος διανομής του δημιουργού. Επίσης εξακολουθούν να ισχύουν οι περιορισμοί των άρθρων 18 επ. του Ν. 2121/1993[24] και δεν αλλοιώνονται τα όσα ισχύουν κατά το εθνικό δίκαιο ενώ τόσο το περιουσιακό όσο και το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού εξακολουθούν να προστατεύονται.

Όπως είδαμε, οι παραλλαγές των αδειών βασίζονται στην αναφορά του δημιουργού και γενικά στην αναφορά του αρχικού δικαιούχου (attribution), στη διανομή του παράγωγου έργου με τους όρους της αρχικής άδειας (share alike), την απαγόρευση της δημιουργίας παράγωγων έργων (non-derivatives) και την απαγόρευση της εμπορικής χρήσης του έργου (non commercial). Η προβληματική που γεννάται εν προκειμένω σε σχέση με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, είναι η διακινδύνευση του ηθικού δικαιώματος ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που ο δημιουργός αλλάζει γνώμη. Επίσης, είναι δυσχερής η περιφρούρηση του ηθικού δικαιώματος, λόγω της περιέλευσης του δημιουργού σε δευτερεύουσα θέση, και η εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ των κανόνων για τις συμβάσεις και άδειες εκμετάλλευσης που διαφέρουν σε κάθε έννομη τάξη. Ήτοι, ο δημιουργός παύει να βρίσκεται στο επίκεντρο της προστασίας. Υπάρχουν κάποιες άδειες που δίνουν τη δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και επιτρέπουν τη διάθεση του έργου στο δημόσιο

[24]ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ, Δίκαιο της Πληροφορικής, ΣΑΚΚΟΥΛΑ 2008.

τομέα (public domainde dication license) ή τη μείωση της διάρκειας προστασίας στο δέκα τέσσερα χρόνια, σύμφωνα με τους κανόνες των ΗΠΑ για την πνευματική ιδιοκτησία. Οι δυνατότητες αυτές βέβαια προσκρούουν στην ελληνική, την ευρωπαϊκή νομοθεσία αλλά και τις διεθνείς συμβάσεις καθώς το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη διάρκεια προστασίας δεν είναι ενδοτικού δικαίου και δεν επιδέχεται τροποποίηση κατόπιν ιδιωτικής συμφωνίας.

Γενικά, οι αρχές που διέπουν τις άδειες CC δεν αλλάζουν σε καμία περίπτωση το θεσμικό πλαίσιο προστασίας ούτε αλλοιώνουν τα όσα ισχύουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και την ενωσιακή νομοθεσία. Ο στόχος είναι η προσπάθεια συνύπαρξης δύο κατηγοριών αδειών εκμετάλλευσης ή χρήσης. Οι άδειες που βασίζονται στους κλασικούς κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας και οι άδειες που βασίζονται στους κανόνες των αδειών CC που αφορούν κατά κύριο λόγο τα ψηφιακά έργα. Στις περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων εφαρμόζεται άμεσα το θεσμοθετημένο νομικό οπλοστάσιο του κλασικού δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας.

Στην πράξη, οι άδειες αυτές μπορούν να αποβούν χρήσιμες στις βιβλιοθήκες, στα αρχεία και στα μουσεία με σκοπό την ψηφιακή διάθεση εκπαιδευτικού, επιστημονικού και πολιτιστικού περιεχομένου. Ειδικά στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες θα ήταν ενδιαφέρουσα η δημιουργία ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων με προστατευόμενο περιεχόμενο (διπλωματικές, διατριβές, έρευνες κλπ) κατόπιν άδειας των δημιουργών-συγγραφέων με στόχο την προώθηση της έρευνας και της διάδοσης της επιστημονικής και όχι μόνο γνώσης. Στον δικηγορικό κλάδο, επίσης, θα μπορούσαν οι άδειες CC να χρησιμεύσουν τα μέγιστα μέσω της λειτουργίας ηλεκτρονικών κόμβων με επιστημονικά στοιχεία ή δεδομένα όπως νόμοι, νομολογία, γνωμοδοτήσεις, διατάγματα κλπ. Αν αναλογιστεί κανείς σε πόσους τομείς, οι εν λόγω άδειες θα χρησίμευαν στα πλαίσια της συλλογικής πρόσβασης στη γνώση με σκοπό την αέναη δημιουργία, σίγουρα θα εντυπωσιαστεί. Ακόμα και πληροφορίες του δημοσίου τομέα θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο των αδειών. Εν τέλει βέβαια, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ενδυναμώνονται από τη χρήση των αδειών CC και γενικά από την ανοιχτή διάθεση περιεχομένου εφόσον παρέχεται η δυνατότητα στους χρήστες να βρουν διαθέσιμα έργα ελεύθερα προσβάσιμα και ως εκ τούτου δε θα έχουν καμία δικαιολογία σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων για περιεχόμενο που διατίθεται στο κοινό με τους κλασικούς κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα

ηλεκτρονικά επιστημονικά περιοδικά Ανοιχτής Πρόσβασης, για παράδειγμα, είναι ελεύθερα προσβάσιμα στο ίντερνετ και χρησιμοποιούν άδειες CC. Οι συγγραφείς τους διατηρούν τα πνευματικά τους δικαιώματα και υπάρχει διπλό όφελος. Οι τελευταίοι διευρύνουν την αναγνωσιμότητα και το κοινό τους και το τελευταίο απολαμβάνει επιγραμμικά (online) χωρίς έξοδα την πρόσβαση σε έρευνες και άρθρα που είχαν μεγάλο κόστος παλαιότερα σε επιστημονικά περιοδικά και βιβλιοθήκες.

Τέλος, εφόσον, όπως προείπαμε, οι άδειες CCδιέπονται από τους εκάστοτε εθνικούς κανόνες, δημιουργείται η αναγκαιότητα πρόβλεψης ειδικών νομοθετικών ρυθμίσεων γι' αυτές προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου ως προς τους όρους λειτουργίας τους.

ΙΙ. Νομολογία

1. <u>Απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών με αριθμό 4658/2012 - ΟΣΔ κατά παρόχων διαδικτυακών υπηρεσιών</u>

Την 16η Μαΐου 2012 διατάχθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα η λήψη τεχνολογικών μέτρων παρεμπόδισης της πρόσβασης χρηστών σε ιστοσελίδες μέσω των οποίων διακινούνται παράνομα ψηφιακά έργα προστατευόμενα με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή με συγγενικό δικαίωμα. Με την απόφασή του, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών έκανε δεκτό αίτημα οργανισμών συλλογικής διαχείρισης και προστασίας δικαιωμάτων επί μουσικών και οπτικοακουστικών έργων να υποχρεωθούν εκτός άλλων οι ελληνικές εταιρίες παροχής υπηρεσιών σύνδεσης στο διαδίκτυο να λάβουν τεχνολογικά μέτρα προκειμένου να καταστεί αδύνατη η πρόσβαση των συνδρομητών τους σε διαδικτυακές τοποθεσίες μέσω των οποίων πραγματοποιείται παράνομη παρουσίαση και ανταλλαγή έργων.

Στην περίπτωση που οι υπηρεσίες παρόχου πρόσβασης στο διαδίκτυο χρησιμοποιούνται από τρίτο πρόσωπο συνδρομητή του και χρήστη του διαδικτύου για την προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων, οι δικαιούχοι αυτών των δικαιωμάτων έχουν τη δυνατότητα, σύμφωνα, με το αρ. 64Α ν. 2121/1993, άσκησης σχετικής αίτησης για λήψη των κατάλληλων, αναλογικών και απαραίτητων μέτρων. Αναγνωρίζεται η υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών

πρόσβασης στο διαδίκτυο να καταστήσουν αδύνατη στους συνδρομητές τους την πρόσβαση σε ιστοσελίδα που φορτώνονται και καταφορτώνονται έργα χωρίς τη σχετική άδεια. Χορηγείται προσωρινή διαταγή ως τεχνολογικό μέτρο, προκειμένου να καταστεί αδύνατη στους συνδρομητές των καθών οι αιτήσεις, οι οποίες είναι εταιρίες παροχής υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο, η ψηφιακή καταφόρτωση στους υπολογιστές των συνδρομητών τους, των έργων επί των οποίων υπάρχουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικά δικαιώματα δικαιούχων, που εκπροσωπούνται στην Ελλάδα από τους αιτούντες, τα οποία περιέχονται στις ιστοσελίδες με συγκεκριμένες διευθύνσεις στο διαδίκτυο (domainnames) της επιβολής της περιγραφόμενης, στην τεχνική έκθεση, «Βασικής Τεχνικής Διακοπής Πρόσβασης σε συγκεκριμένη διεύθυνση του διαδικτύου», που αφορά τις συγκεκριμένες ιστοσελίδες με τις παραπάνω διευθύνσεις, μέσω της εγκατάστασης από το προσωπικό διαχείρισης του δικτύου των καθών, των σχετικών ρητών οδηγιών στους δρομολογητές - routers του εν λόγω δικτύου[25].

Το δικαστήριο δηλαδή εφαρμόζει ουσιαστικά για πρώτη φορά το άρθρο 64 Α του ν. 2121/1993 που ενσωματώνει πρόβλεψη Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά των διαμεσολαβητών (παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου), οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιούνται από τρίτο για την προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού ή συγγενικού δικαιώματος. Παρόμοιες αποφάσεις έχουν ήδη εκδοθεί σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποσκοπούν στην προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο χωρίς να θίγονται τα δικαιώματα των χρηστών.

Βέβαια, μία πλημμέλεια, θα μπορούσαμε να πούμε, της απόφασης είναι το γεγονός ότι εξίσωσε εσφαλμένα τη νομική αντιμετώπιση των πράξεων δημιουργίας υπερσυνδέσμων [hyperlinks] με τις πράξεις για τη φιλοξενία προστατευόμενων πνευματικών έργων. Σύμφωνα με το κείμενο της δικαστικής απόφασης, οι δύο επίδικοι ιστότοποι είχαν τη μορφή φόρουμ συζήτησης, τα εγγεγραμμένα μέλη των οποίων δημοσίευαν υπερσυνδέσμους (hyperlinks), οι οποίοι κατηύθυναν προς αντίγραφα προστατευόμενων έργων αποθηκευμένα σε διακομιστές τρίτων ιστοτόπων (π.χ. www.rapidshare.com, www.megaupload.com). Όμως, στους ιστοτόπους δεν φιλοξενούνταν τα έργα αυτά καθαυτά, ώστε να εκτελούνται με τη διαχείρισή τους

[25]http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm

πράξεις που προσκρούουν στις αποκλειστικές εξουσίες του περιουσιακού δικαιώματος των δημιουργών. Επομένως, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών εσφαλμένα έκρινε ότι οι διαχειριστές των δύο αυτών ιστοτόπων προβαίνουν σε πράξεις, που αντίκεινται στον Ν. 2121/1993, διατάσσοντας τη διακοπή πρόσβασης σε αυτούς.

2. Νομολογία Βέλγιο και Γαλλία το έτος 2013

Στα πλαίσια της καταπολέμησης της διαδικτυακής πειρατείας, η οποία αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα και η αντιμετώπισή της δεν είναι συντονισμένη ούτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε διάφορες χώρες ανελήφθησαν πρωτοβουλίες, οι οποίες συνήθιζαν να επικεντρώνονται στον εντοπισμό και στη "συμμόρφωση" μεμονωμένων χρηστών του διαδικτύου. Όμως, λόγω του τεράστιου κόστους ενός τέτοιου εγχειρήματος που απαιτούσε παρακολούθηση όλων των χρηστών προκειμένου να εντοπιστούν εκείνοι που κατεβάζουν παράνομα περιεχόμενο, δύο χώρες της Ευρώπης, το Βέλγιο και η Γαλλία προέβησαν στη λήψη πιο αποτελεσματικών μέτρων καταπολέμησης της πειρατείας.

Στο Βέλγιο, οι Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης των δημιουργών προσέφυγαν στη δικαιοσύνη ζητώντας να τους αποδίδεται το 3,4% του τζίρου των ISPs (φορέων παροχής υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο), αφού αυξάνουν τα έσοδά τους διαφημίζοντας υψηλές ταχύτητες, τις οποίες χρεώνουν ακριβότερα και οι οποίες υποβοηθούν το παράνομο downloading έργων. Στη Γαλλία, ξεκίνησε μία συζήτηση για την επιβολή τέλους στην αγορά κινητών smartphones και tablets,ως αντιστάθμισμα στην ζημία που υφίστανται οι δημιουργοί. Το τέλος αυτό θα αποδίδεται στους Οργανισμούς Συλλογικής Διαχείρισης και μέσω αυτών στους δημιουργούς[26]. Οι δύο αυτές προτάσεις είναι σε διαφορετικές κατευθύνσεις, καθώς η μία στοχεύει στη σύνδεση, δηλαδή στη χρήση, ενώ η δεύτερη στο μέσο αναπαραγωγής, δηλαδή στην τιμή του κατά την αγορά του. Εξάλλου, σε διεθνή συνέδρια έχει διατυπωθεί η πρόταση που προβλέπει την επιβολή ενός τέλους στο μηνιαίο κόστος σύνδεσης στο διαδίκτυο, το οποίο θα αυξάνεται ανάλογα με τις ταχύτητες σύνδεσης. Σύμφωνα με δελτίο τύπου του Οργανισμού Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου (ΟΣΔΕΛ)[27] σε άσκηση ενδίκων μέσων κατά Παρόχων Υπηρεσιών Διαδικτύου (ISPs) προχώρησαν τέσσερις

[26]http://www.osdel.gr/index.php?page=article&article_id=117
[27]http://www.osdel.gr/index.php?page=article&article_id=117

Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης, μεταξύ των οποίων και ο ΟΣΔΕΛ ζητώντας τους να διακόψουν τη δυνατότητα σύνδεσης με ιστοτόπους όπου αποδεδειγμένα φιλοξενείται, χωρίς καμία άδεια, περιεχόμενο που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα. Η κίνηση αυτή ήταν αναμενόμενη μετά τη δικαστική απόφαση λίγους μήνες πριν, η οποία επέβαλε τη διακοπή σύνδεσης με αντίστοιχο site. Η απόφαση αυτή χαιρετίστηκε ως σημαντικό βήμα στη διαρκή μάχη κατά της πειρατείας, χωρίς ωστόσο να αντιμετωπίζει ριζικά το πρόβλημα.

3. <u>Απόφαση με αριθμό 13478/2014 Μονομελές Πρωτοδικείου Αθήνας ΟΣΔ κατά παρόχων διαδικτυακών υπηρεσιών</u>

Η υπόθεση αφορά πέντε Οργανισμούς Συλλογικής Διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων (ΟΣΔ), ο Grammo, η ΑΘΗΝΑ, ο ΟΣΔΕΛ, η ΑΕΠΙ και η ΕΠΟΕ, με αιτήσεις τους στο δικαστήριο ζήτησαν να υποχρεωθούν οι καθ’ ων πάροχοι internet να απαγορεύσουν την πρόσβαση σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες με την αιτιολογία ότι αυτές προβαίνουν σε παράνομη διάθεση στο κοινό προστατευόμενων από αυτούς έργων. Οι άνω ΟΣΔ ζήτησαν από τους παρόχους συγκεκριμένα: α) να προβούν σε φιλτράρισμα για διακοπή πρόσβασης στις διευθύνσεις διαδικτύου και στα ονόματα διαδικτυακών τόπων β) να καταστήσουν μη δυνατή την πρόσβαση στις επίμαχες ιστοσελίδες ή εναλλακτικά (κάποιοι ΟΣΔ ζητούσαν και σωρευτικά) να απαγορευτούν τα downloads αρχείων από αυτές τις ιστοσελίδες από τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου. Ο οργανισμός Grammo ζήτησε επιπλέον γνωστοποίηση των αρχείων καταγραφής πρόσβασης στο διαδίκτυο για τις ανάγκες άσκησης αγωγής αποζημίωσης αλλά και για την διασφάλιση των αποδεικτικών στοιχείων της προσβολής. Το Δικαστήριο απέρριψε τις αιτήσεις κρίνοντας εκτός άλλων ότι με την εφαρμογή του αιτούμενου μέτρου (blocking) αποκλείεται η πρόσβαση σε ιστοσελίδες ή υπηρεσίες, οι οποίες μπορεί να περιέχουν ή να διανέμουν πειρατικό περιεχόμενο αλλά όχι μόνο τέτοιο.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι καθ' ων εταιρείες, με την ιδιότητα τους ως φορέων παροχής υπηρεσιών σύνδεσης (access providers) και μέσων πλοήγησης στο διαδίκτυο, δεν διαδραματίζουν ενεργό ρόλο ούτε στην προέλευση, ούτε στον προορισμό, αλλά ούτε και στο περιεχόμενο αυτό καθαυτό των πληροφοριών ενώ δεν συντρέχουν οι περιπτώσεις της καταστρατήγησης και της τυχόν ύποπτης συνεργασίας τους με χρήστες (αποδέκτες) για την διάπραξη παράνομων πράξεων καθ'

υπέρβαση της απλής μετάδοσης και ως εκ τούτου δεν υπέχουν ευθύνη, σύμφωνα με το άρθρο 11 του π.δ. 131/2003. Εξομοιούμενες οι καθ' ων εταιρείες, ως προς τις προϋποθέσεις αποκλεισμού από την ευθύνη τους με τους hosting service providers, απαλλάσσονται επίσης αυτής, λόγω της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 13 του π.δ. 131/2003 και ειδικότερα λόγω της έλλειψης ***πραγματικής γνώσης*** της παράνομης δραστηριότητας ή της αποθηκευμένης πληροφορίας, για την στοιχειοθέτηση της οποίας απαιτείται τουλάχιστον άμεσος δόλος β' βαθμού και δεν αρκεί ενδεχόμενος δόλος, δεδομένου ότι τα αναφερόμενα στις αιτήσεις (περί ενημέρωσης των καθ' ων από πλευράς των αιτούντων) δεν καλύπτουν την απαιτούμενη εμπεριστατωμένη γνώση της παρανομίας της ίδιας της δραστηριότητας των διαχειριστών των επίμαχων ιστοσελίδων, αλλά μέρους του περιεχομένου των αποθηκευόμενων πληροφοριών τους, που κατά τα λοιπά φέρεται ως νόμιμο.

Παρά το γεγονός ότι τα αιτούμενα ασφαλιστικά μέτρα αφορούν την επιβολή υποχρέωσης προς τους παρόχους πρόσβασης καταστολής και πρόληψης συγκεκριμένων παραβάσεων, που τελούνται στις διαλαμβανόμενες στις κρινόμενες αιτήσεις ιστοσελίδες, αυτά (αιτούμενα ασφαλιστικά μέτρα) προσκρούουν στο όρθρο 14 του π.δ. 131/2003. Κι αυτό, γιατί, ενόψει του ότι στις επίμαχες ιστοσελίδες δεν βρίσκονται αποθηκευμένα τα ίδια τα προστατευόμενα έργα των μελών των αιτούντων νομικών προσώπων, αλλά είτε λειτουργούν forum, όπου συμμετέχουν εγγεγραμμένα μέλη (συνδρομητές των καθ' ων), είτε χρησιμοποιούνται από τα τελευταία διαδικασίες peer to peer, είτε δημιουργούν υπερσυνδέσμους, οι οποίοι ανακατευθύνουν σε ιστοσελίδες τρίτων ιστοτόπων, οι αιτούμενες ρυθμιστικές επεμβάσεις δεν μπορούν εκ των πραγμάτων να περιοριστούν μόνο στο συγκεκριμένο, φερόμενο ως παράνομο περιεχόμενο ή δραστηριότητα των ιστοσελίδων, αλλά θα επεκταθούν, αναγκαίως, σε ενεργή αναζήτηση κάθε άλλης παράβασης, που, είτε συνδέεται, είτε είναι ουσιωδώς παρεμφερής με την αρχική, με αποτέλεσμα οι καθ' ων εταιρείες, ως ενδιάμεσοι, να καταλήγουν να φέρουν το βάρος της γενικευμένης, εν τέλει, παρακολούθησης όλων των μεταδιδόμενων πληροφοριών και να πραγματοποιούν παράλληλα προληπτικό έλεγχο αυτών (των μεταδιδόμενων πληροφοριών), αφού άλλος τρόπος ελέγχου τους δεν υπάρχει. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα αιτούμενα ασφαλιστικά μέτρα, συνιστούν περιορισμούς των αναφερομένων δικαιωμάτων, οι οποίοι, όμως, δεν είναι συμβατοί με την αρχή της αναλογικότητας και με το απαραβίαστο (α) της ελευθερίας της πληροφόρησης (άρθ. 5α παρ. 1 Σ), (β) του δικαιώματος συμμετοχής στην κοινωνία της

πληροφορίας (άρθ. 5α παρ. 2 Σ), ως αναγκαίας προϋπόθεσης για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή καθώς και για την με ουσιαστικό τρόπο ενάσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, (γ) του δικαιώματος προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων (άρθ. 9α Σ), (δ) του απορρήτου της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας (άρθ. 19 Σ), δεδομένου ότι μέσω αυτών καταστέλλονται, αδιακρίτως, όχι μόνον παράνομες αλλά και νόμιμες πράξεις και ως εκ τούτου συνιστούν ανεπίτρεπτη επέμβαση στις τελευταίες, που ενώ δεν σχετίζονται με την διακίνηση έργων (προστατευόμενων και μη), καταλήγουν να υποβαθμίζονται και δεν πληρούν (τα αιτούμενα μέτρα) τα ειδικότερα κριτήρια της αναγκαιότητας και της καταλληλότητας για την έστω και εν μέρει επίτευξη του επιδιωκόμενου ως άνω σκοπού.

Βλέπουμε ότι η απόφαση είναι αντίθετη στην προηγούμενη με αριθμό 4658/2012 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία όπως είδαμε εκδόθηκε μετά από αίτηση ΟΣΔ και διέταξε τον αποκλεισμό 2 ιστοσελίδων[28]. Στην προηγούμενη απόφαση γίνεται εκτενής αναφορά στους λόγους για τους οποίους, κατά την κρίση του δικαστηρίου, η λήψη του συγκεκριμένου μέτρου δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας.

ΔΕΕ:

4. Υπόθεση C-275/06Productores de Musica de Espana (Promusicae) κατά Telefonica de Espana SAU)[29]

Η απόφαση αφορά μια εταιρία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, την Promusicae, η οποία συγκροτείται από παραγωγούς και εκδότες μουσικών και κυρίως μουσικών οπτικοακουστικών έργων. Την 28η Νοεμβρίου 2005 με έγγραφό της προσέφυγε ενώπιον του πέμπτου Ειρηνοδικείου Μαδρίτης με αίτημα να υποχρεωθεί ένας φορέας παροχής υπηρεσιών προσβάσεως στο Διαδίκτυο, η εταιρία Telefónica de España SAU, να της αποκαλύψει την ταυτότητα και την υλική διεύθυνση ορισμένων ατόμων στα οποία η τελευταία παρέχει υπηρεσία προσβάσεως στο Διαδίκτυο και των οποίων η «διεύθυνση IP» καθώς και η ημερομηνία και η ώρα συνδέσεως είναι γνωστές. Η Promusicae ισχυρίστηκε ότι τα άτομα αυτά χρησιμοποιούν το πρόγραμμα ανταλλαγής

[28](βλ. http://www.opi.gr/images/library/nomologia/politika/mpr/4658_2012.pdf)
[29]http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?isOldUri=true&uri=CELEX:62006CJ0275

αρχείων («peer to peer» ή «P2P») με την ονομασία «KaZaA» και επιτρέπουν την πρόσβαση, στον κοινόχρηστο κατάλογο αρχείων του προσωπικού τους υπολογιστή, σε φωνογραφήματα των οποίων τα περιουσιακά δικαιώματα εκμεταλλεύσεως ανήκουν σε μέλη της. Η ίδια εντόπισε τα πρόσωπα αυτά μέσω των διευθύνσεών τους IP καθώς γνώριζε την ημερομηνία και την ώρα που τα πρόσωπα αυτά τη χρησιμοποίησαν. Προκειμένου να στραφεί κατά των χρηστών αυτών, η Promusicae ζήτησε από τον εμπλεκόμενο φορέα παροχής προσβάσεως, ήτοι από την Telefónica, τη γνωστοποίηση των χρηστών στους οποίους χορηγήθηκαν κατά τις χρονικές στιγμές που αυτή αναφέρει οι διευθύνσεις IP τις οποίες εντόπισε.

Το ισπανικό δικαστήριο εξέδωσε κατ' αρχάς διάταξη με την οποία υποχρέωσε την Telefónica να παράσχει τις αιτούμενες πληροφορίες. Εντούτοις, η Telefónica αντέτεινε ότι, δυνάμει του άρθρου 12 του Ley de Servicios de laSociedad de laInformación y de Comercio Electrónico, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να παράσχει στο δικαστήριο τα στοιχεία αυτά. Κατά την άποψή της, μόνο σε περίπτωση έρευνας στο πλαίσιο ποινικής διώξεως ή όταν είναι αναγκαίο για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας ή όταν κινδυνεύει η εθνική ασφάλεια έχει υποχρέωση ο φορέας διαχειρίσεως ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή ο φορέας παροχής της σχετικής υπηρεσίας να παράσχει τα δεδομένα που υποχρεούται να διατηρεί κατά νόμο. Εν συνεχεία το ισπανικό δικαστήριο απεύθυνε σχετικό προδικαστικό ερώτημα στο τότε ΔΕΚ, νυν ΔΕΕ. Το ΔΕΕ εξέδωσε απόφαση του Δικαστηρίου στις 29 Ιανουαρίου 2008 με την οποία απεφάνθη ότι τα κράτη μέλη επιτρέπεται αλλά δεν επιβάλλεται να ζητήσουν από τους φορείς παροχής υπηρεσιών Internet να αποκαλύψουν προσωπικά δεδομένα στο πλαίσιο αστικής δίκης. Το Δικαστήριο (ΔΕΕ) επίσης ανέφερε ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να βεβαιωθούν ότι υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα ιδιοκτησίας και ιδιωτικής ζωής και ότι οι νόμοι που ψηφίζονται δεν πρέπει να έρχονται σε σύγκρουση με τις γενικές αρχές του δικαίου της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

5. <u>Υπόθεση C 70/2010 Scarlet Extended SA κατά Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)</u>

Το ΔΕΕ με την υπόθεση Scarlet Extended (στο εξής Scarlet) (C-70/2010), απαντάει σε προδικαστικό ερώτημα που τέθηκε από βελγικό δευτεροβάθμιο δικαστήριο στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας παροχής υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο «Scarlet Extended SA» και του βελγικού οργανισμού

συλλογικής διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων δημιουργών και εκδοτών μουσικών έργων «SABAM». Το ερώτημα που τίθεται στην υπόθεση είναι αν η διαταγή του βελγικού δικαστηρίου, που υποχρεώνει στις 28 Ιουνίου 2007 την εταιρία παροχής υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο «Scarlet Extended SA» να τοποθετήσει φίλτρο αποκλεισμού των παράνομων ανταλλαγών ηλεκτρονικών αρχείων, το οποίο αφορά το σύνολο των μεταδιδόμενων πληροφοριών, μέσω δικτύων p2p, είναι σύμφωνη με το δίκαιο της ευρωπαϊκής ένωσης. Συγκεκριμένα εξετάζεται εάν το εθνικό δικαστήριο τήρησε την υποχρέωση να διασφαλίσει την εναρμόνιση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, αφενός, με την επιχειρηματική ελευθερία, το δικαίωμα στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελευθερία λήψεως και μεταδόσεως πληροφοριών (ελευθερίες που προστατεύονται από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και το κατά πόσον με αυτόν τον τρόπο παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματα των προσώπων που εμπλέκονται. Τα πρόσωπα αυτά είναι οι κατασκευαστές των προγραμμάτων peer to peer, οι λειτουργούντες ιστοσελίδες peer to peer, οι χρήστες και οι Φορείς Παροχής Υπηρεσιών Πρόσβασης στο Διαδίκτυο (στο εξής ΦΠΠΔ).

Πιο συγκεκριμένα, η διαταγή υποχρεώνει την «Scarlet Extended SA», φορέα παροχής υπηρεσιών, να τοποθετήσει έναντι του συνόλου των πελατών της, in abstracto και προληπτικά, για απεριόριστο χρονικό διάστημα και με δικές της δαπάνες, φίλτρο και σύστημα αποκλεισμού των παράνομων ανταλλαγών ηλεκτρονικών αρχείων για να αντιμετωπίσει τη διαδικτυακή πειρατεία και συγκεκριμένα την παράνομη τηλεφόρτωση («κατέβασμα» - downloading) έργων, που προστατεύονται από την πνευματική διαδικασία, μέσω των δικτύων ανταλλαγής αρχείων p2p.

Η προβληματική της απόφασης

Εξετάζεται στην απόφαση Scarlet του ΔΕΕ εάν τα εθνικά δικαστήρια έχουν δικαίωμα να εκδώσουν διαταγή περί άρσεως της προσβολής κατά των ενδιάμεσων φορέων των οποίων οι υπηρεσίες χρησιμοποιούνται από τρίτον για την προσβολή δικαιώματος του δημιουργού ή συγγενικού δικαιώματος", την εξουσία να υποχρεώσει φορέα παροχής υπηρεσιών προσβάσεως στο διαδίκτυο (ΦΠΠΔ) να θέσει σε λειτουργία, όσον αφορά το σύνολο της πελατείας του, in abstracto και προληπτικά, με δικά του αποκλειστικώς έξοδα και για απεριόριστο χρονικό διάστημα, σύστημα φίλτρου για το σύνολο των επικοινωνιών μέσω διαδικτύου, τόσο των εισερχόμενων

όσο και των εξερχόμενων, οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω των υπηρεσιών του, ιδίως με τη χρήση προγραμμάτων "peer-to-peer", προκειμένου να εντοπίσει εντός του δικτύου του τη διακίνηση ηλεκτρονικών αρχείων που περιλαμβάνουν μουσικά, κινηματογραφικά ή ραδιοτηλεοπτικά έργα επί των οποίων τρίτος διατείνεται ότι κατέχει δικαιώματα και, στη συνέχεια, να παρεμποδίσει τη μεταφορά των αρχείων αυτών, σε επίπεδο αιτήσεως για μεταβίβαση δεδομένων ή επ' ευκαιρία της αποστολής.

Το ΔΕΕ, στο πλαίσιο απάντησης του ανωτέρω προδικαστικού ερωτήματος, δεν απαγορεύει a priori την τοποθέτηση προγραμμάτων διήθησης (φιλτραρίσματος) για την πρόληψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του δημιουργού που λαμβάνουν χώρα στο διαδίκτυο μέσω προγραμμάτων peer to peer. Οι πνευματικοί δημιουργοί, μπορούν να αιτούνται την τοποθέτηση φίλτρων για την προστασία των δικαιωμάτων τους, όπως την τοποθέτηση DNS και IP addresses filter. Τα τελευταία διαφέρουν από το content filter, το οποίο αναφέρεται στην απόφαση Scarlet. Το content filter είναι ένα τεχνικό σύστημα αποκλεισμού ή έγκρισης της μετάδοσης μιας πληροφορίας κατόπιν επεξεργασίας του περιεχομένου της. Με αυτόν τον τρόπο εντοπίζονται τα παράνομα αρχεία. Ωστόσο, τα φίλτρα DNS και IP addresses, συμβάλλουν πράγματι στην πρόληψη προσβολών πνευματικών δημιουργημάτων.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των προσβολών πνευματικών δικαιωμάτων στο διαδίκτυο, ιδιαίτερα μέσω προγραμμάτων peertopeer, αποτελεί θέμα έντονου προβληματισμού και απασχολεί πολλά κράτη παγκοσμίως. Τα τελευταία, είναι προγράμματα, τα οποία καθιστούν εφικτή την κοινή χρήση αρχείων μεταξύ των χρηστών ενός δικτύου υπολογιστών. Τα αρχεία αυτά μπορούν μέσω των προγραμμάτων p2p να μεταβιβαστούν απευθείας από τον ένα υπολογιστή στον άλλον, μέσω διαδικτύου. Όπως γίνεται αντιληπτό, μέσω αυτών των προγραμμάτων, χρήστες από κάθε γωνιά του πλανήτη μπορούν να κατεβάζουν ελεύθερα (χωρίς αντίτιμο) στο σκληρό δίσκο του υπολογιστή τους με μεγάλη ταχύτητα, διάφορα πνευματικά δημιουργήματα, όπως ταινίες, μουσικά κομμάτια, βίντεο κλπ. Με αυτόν τον τρόπο, είναι εξαιρετικά εύκολη και πιθανή η προσβολή των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα αναπαραγωγής προσωρινής και μόνιμης, το δικαίωμα παρουσίασης των έργων, το δικαίωμα διασκευής και το δικαίωμα του εκάστοτε δημιουργού να καθιστά το έργο του προσιτό

στο κοινό κατά το χρόνο που επιλέγει ο ίδιος και στο διαδικτυακό σημείο που επιλέγει.

Τα ενδιάμεσα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, μεταξύ των πνευματικών δημιουργημάτων και των χρηστών είναι οι ΦΠΠΔ, οι δημιουργοί των προγραμμάτων p2p και οι διανέμοντες αυτών. Οι ΦΠΠΔ, επικαλούνται τον τεχνικό τους ρόλο, σε αυτή τη διαδικασία μετάδοσης πληροφοριών μέσω της ανταλλαγής δεδομένων, προκειμένου να απαλλαγούν από κάθε ευθύνη σε περίπτωση προσβολής των πνευματικών δικαιωμάτων και διακίνησης παράνομων πληροφοριών.

Η συγκεκριμένη διαταγή του βελγικού δικαστηρίου σε βάρος της εναγομένης, που στόχο έχει την προστασία ενός δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας αντιβαίνει στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής ένωσης. Συγκεκριμένα, η διαταγή που εκδόθηκε σε βάρος της εταιρίας Scarlet Extended SA στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης για τη διασφάλιση της προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού (το οποίο συνιστά δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας) αντίκειται στο άρθρο 15, παρ. 1, της οδηγίας 2000/31, το οποίο απαγορεύει στις εθνικές αρχές να λαμβάνουν μέτρα δυνάμει των οποίων οι ΦΠΠΔ θα υποχρεώνονταν στη γενικευμένη επιτήρηση των πληροφοριών που μεταδίδονται μέσω του δικτύου τους.

Στην προκείμενη περίπτωση, η εκδοθείσα διαταγή σε βάρος της εταιρίας να θέσει σε λειτουργία συστήματα χρήσεως φίλτρου των πληροφοριών που μεταδίδονται από τους χρήστες των παρεχόμενων από αυτήν υπηρεσιών, υποχρεώνει σε ενεργό επιτήρηση του συνόλου των δεδομένων που αφορούν το σύνολο των πελατών της προκειμένου να αποτραπεί ενδεχόμενη μελλοντική προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ειδικότερα, το ΔΕΕ, στην ανωτέρω υπόθεση, έκρινε ότι η διαταγή του εθνικού δικαστηρίου που υποχρεώνει έναν ΦΠΠΔ να τοποθετήσει φίλτρο και σύστημα αποκλεισμού των παρανόμων ανταλλαγών ηλεκτρονικών αρχείων παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματα: 1. Το δικαίωμα της επιχειρηματικής ελευθερίας του ΦΠΠΔ, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, καθώς τον υποχρεώνει να θέσει σε λειτουργία σύστημα φιλτραρίσματος που είναι περίπλοκο, δαπανηρό και θα λειτουργεί σε μόνιμη βάση με δικά του έξοδα, παραβιάζοντας έτσι και το άρθρο 3 της οδηγίας 2004/48, το οποίο ορίζει ότι τα μέτρα

πρόληψης προσβολών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας δεν θα πρέπει να είναι περίπλοκα και δαπανηρά, 2. Το δικαίωμα προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών και της ελευθερίας πρόσβασης (λήψη και μετάδοση) στις πληροφορίες (άρθρο 8 και 11 του χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης), 3. Το δικαίωμα πληροφορήσεως καθώς με την τοποθέτηση των φίλτρων (content filters) ίσως οδηγήσει στον αποκλεισμό των επικοινωνιών με απόλυτα νόμιμο περιεχόμενο, εφόσον υπάρχει πιθανότητα τα φίλτρα αυτά να μην μπορούν να διακρίνουν αρκούντως τις παράνομες με τις νόμιμες πληροφορίες.

Το Δικαστήριο της ΕΕ αποφασίζει τα ανωτέρω και κρίνει ότι αν και τα δικαιώματα του δημιουργού αποτελούν θεμελιώδη δικαιώματα σύμφωνα με το άρθρο 17 του χάρτη Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, δεν προκύπτει από κανένα σημείο του άρθρου ότι αυτά είναι απαραβίαστα και ότι προστατεύονται απόλυτα. Αντιθέτως, τα πνευματικά δικαιώματα θα πρέπει να προστατεύονται με την ταυτόχρονη προστασία και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Βέβαια, η απόφαση του ΔΕΕ δεν κρίνει ότι θα πρέπει να εκλείψει οποιοδήποτε μέτρο προληπτικού ελέγχου στο διαδίκτυο και ότι κρίνει απαγορευτική a priori, την τοποθέτηση φίλτρων για την ανίχνευση παράνομων αρχείων για προληπτικούς λόγους. Αντιθέτως, πολλά εθνικά δικαστήρια έχουν διατάξει ΦΠΠΔ, να τοποθετήσουν προστατευτικά φίλτρα τύπου DNS ή IP addresses ή συνδυασμό αυτών για τις ιστοσελίδες που διαθέτουν παράνομα αντίγραφα πνευματικών έργων.

6. <u>ΥπόθεσηC-360/10 Belgische Verenigingvan Auteurs, Componistenen Uitgevers CVBA (SABAM) κατά Netlog NV</u>

Το ΔΕΕ, στην υπόθεση C-360/2010 SABAM κατά NetlogNv, αναπτύσσοντας παρόμοιο σκεπτικό με την υπόθεση Scarlet, έκρινε ότι η εταιρία Netlog ως πάροχος υπηρεσιών φιλοξενίας δεν υποχρεούται να θέσει σε λειτουργία σύστημα φιλτραρίσματος των πληροφοριών που έχουν αποθηκεύσει στους διακομιστές του οι χρήστες των υπηρεσιών της, το οποίο εφαρμόζεται αδιακρίτως για το σύνολο των χρηστών αυτών, προληπτικώς, με δικά της αποκλειστικά έξοδα και χωρίς χρονικό περιορισμό, ικανό να εντοπίσει ηλεκτρονικά αρχεία που περιέχουν μουσικά, κινηματογραφικά ή οπτικοακουστικά έργα, επί των οποίων ο ενάγων διατείνεται ότι έχει δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, επί των οποίων η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι έχει δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, με σκοπό να αποτρέψει την διάθεσή τους στο κοινό, η οποία προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα.

Η εταιρία Netlog, θεωρήθηκε από το ΔΕΕ ως πάροχος υπηρεσιών φιλοξενίας, λόγω του γεγονότος ότι αποθηκεύει δεδομένα των χρηστών, οι οποίοι διατηρούν προσωπικό λογαριασμό στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης που εκμεταλλεύεται η πρώτη εταιρία, με αποτέλεσμα τα δεδομένα αυτά να καθίστανται προσβάσιμα σε τρίτους. Το ΔΕΕ, εφαρμόζοντας τη σκέψη 35 της απόφασης Scarlet, κρίνει ότι σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 1 της οδηγίας 2000/31, δεν επιτρέπεται στις εθνικές αρχές να λαμβάνουν μέτρα που υποχρεώνουν έναν πάροχο υπηρεσιών φιλοξενίας να προβαίνει σε γενικό έλεγχο των πληροφοριών που αποθηκεύει. Η διαταγή που θα υποχρέωνε την εταιρία Netlog ως πάροχο υπηρεσιών φιλοξενίας να θέσει σε λειτουργία σύστημα φιλτραρίσματος, θα την υποχρέωνε να προβεί σε δραστικό έλεγχο όλων σχεδόν των δεδομένων που αφορούν το σύνολο των χρηστών των υπηρεσιών της, με σκοπό να αποτραπεί κάθε μελλοντική προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Όπως και στην υπόθεση Scarlet, μια διαταγή με αυτό το περιεχόμενο θα υπέβαλε στη διαδικασία ενός γενικού ελέγχου τον πάροχο φιλοξενίας, γεγονός που αντικρούει στο άρθρο 15 παρ. 1 της οδηγίας 2000/31.

Είναι φανερό ότι μια τέτοια διαταγή δε θα περιοριζόταν μόνο στους παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας. Ένα σύστημα φιλτραρίσματος των αποθηκευμένων στην εκάστοτε πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης πληροφοριών, είναι πιθανό ότι θα προσβάλλει θεμελιώδη δικαιώματα, όπως εκθέσαμε ανωτέρω και στην υπόθεση Scarlet, των χρηστών των υπηρεσιών της παρόχου εταιρίας, όπως το δικαίωμα προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ελευθερία λήψης και μετάδοσης πληροφοριών, τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 8 και 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα, μέσω της τοποθέτησης φίλτρων στις πλατφόρμες αυτές, θα ήταν δυνατή η αναγνώριση, η συστηματική ανάλυση και η επεξεργασία πληροφοριών προερχόμενες από τους προσωπικούς λογαριασμούς (προφίλ) που έχουν δημιουργήσει στο κοινωνικό δίκτυο οι χρήστες του. Επιπλέον, αναλογικά με την απόφαση Scarlet, τονίζεται από το ΔΕΕ η διακινδύνευση των προστατευόμενων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς οι πληροφορίες που θα μπορούν να αναγνωρίζονται, αναλύονται και να επεξεργάζονται, καθιστούν δυνατή την αναγνώριση των χρηστών.

Συνακόλουθα, όπως ακριβώς εκθέσαμε ανωτέρω στο σχολιασμό της απόφασης Scarlet, διακυβεύεται με τη διαταγή τοποθέτησης συστήματος φίλτρων και η ελευθερία της

πληροφόρησης λόγω της πιθανότητας μη επαρκούς διάκρισης μεταξύ πληροφοριών παρανόμου και νομίμου περιεχομένου, κάτι το οποίο θα συνεπαγόταν την παρεμπόδιση μετάδοσης και τον αποκλεισμό πληροφοριών με νόμιμο περιεχόμενο. Η κρίση περί του πότε το περιεχόμενο μιας πληροφορίας είναι νόμιμο η μη κρίνεται με διαφορετικό τρόπο στο κάθε κράτος μέλος. Σε ορισμένα κράτη, υπάρχουν έργα που θεωρούνται κοινό κτήμα ή που ακόμα διατίθενται δωρεάν στο διαδίκτυο από τους δημιουργούς (σκέψη 52, υπόθεση Scarlet Extended).

7. Υπόθεση C-461/10 Bonnier Audio AB και λοιποί κατά Perfect Communication Sweden AB

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ενώπιον του ΔΕΕ αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3 έως 5 και 11 της οδηγίας 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ καθώς και του άρθρου 8 της οδηγίας 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.[30] Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των Bonnier Audio AB, Ear books AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB και Storyside AB αφενός και της εταιρείας Perfect Communication Sweden AB (e Phone) αφετέρου, σχετικά με την ανακοπή που προέβαλε η τελευταία αυτή κατά αιτήσεως εκδόσεως διαταγής περί κοινοποιήσεως στοιχείων την οποία υπέβαλαν οι Bonnier Audio κ.λπ.

Πρόκειται για τις εκδοτικές επιχειρήσεις Bonnier Audio, οι οποίες κατέχουν αποκλειστικά δικαιώματα αναπαραγωγής, έκδοσης και διάθεσης στο κοινό σε μορφή ακουστικών βιβλίων είκοσι επτά συγκεκριμένα λογοτεχνικά έργα. Στην υπό κρίση υπόθεση, οι Bonnier Audio ισχυρίσθηκαν ότι παραβιάσθηκαν τα αποκλειστικά τους δικαιώματα, καθόσον τα επίδικα είκοσι επτά έργα τέθηκαν στη διάθεση του κοινού μέσω ενός διακομιστή FTP («filetrans fer protocol»), ο οποίος καθιστά δυνατή την

[30]http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=121743&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=187669

κοινή χρήση αρχείων και την μεταφορά των δεδομένων μεταξύ υπολογιστών που είναι συνδεδεμένοι στο Διαδίκτυο.

Ο (ISPs) φορέας παροχής υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο μέσω του οποίου πραγματοποιήθηκε η καταγγελλόμενη παράνομη ανταλλαγή αρχείων ήταν η e Phone. Οι Bonnier Audio με αίτησή τους ενώπιον του Πρωτοδικείου Solnatingsrätt ζήτησαν να διαταχθεί η καθής να κοινοποιήσει το όνομα και τη διεύθυνση του προσώπου το οποίο ήταν εγγεγραμμένο ως χρήστης της διεύθυνσης IP, από την οποία φαίνονταν ότι διαβιβάστηκαν τα επίδικα αρχεία. Η e Phone αντέδρασε ισχυριζόμενη ότι η αιτούμενη διαταγή προσέκρουε στην οδηγία 2006/24. Το Πρωτοδικείο έκανε δεκτή την αίτηση για έκδοση διαταγής που επέβαλε την κοινοποίηση των επίμαχων στοιχείων. Η e Phone άσκησε έφεση ενώπιον του Εφετείου Στοκχόλμης, ζητώντας την απόρριψη της αίτησης.

Η εταιρία ζήτησε επίσης την υποβολή αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο προκειμένου αυτό να διευκρινίσει αν η οδηγία 2006/24 απαγορεύει την κοινοποίηση πληροφοριών που αφορούν ένα συνδρομητή στον οποίο έχει χορηγηθεί συγκεκριμένη διεύθυνση IP σε πρόσωπα εκτός των αρχών που ορίζει η εν λόγω οδηγία. Το Εφετείο έκρινε ότι καμία διάταξη της οδηγίας 2006/24 δεν εμποδίζει το να διαταχθεί διάδικος σε αστική διαφορά να κοινοποιήσει δεδομένα που αφορούν συνδρομητή σε πρόσωπα πέραν των δημοσίων αρχών. Το δικαστήριο απέρριψε το αίτημα για υποβολή αιτήσεως για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο. Το ίδιο αυτό δικαστήριο διαπίστωσε επίσης ότι οι επιχειρήσεις εκδόσεως ακουστικών βιβλίων δεν είχαν προσκομίσει αποχρώσες ενδείξεις όσον αφορά την προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Αποφάσισε, κατά συνέπεια, να εξαφανίσει τη διαταγή για κοινοποίηση στοιχείων που είχε εκδώσει το Solnatingsrätt. Κατόπιν αυτού, οι Bonnier Audio κ.λπ. άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Högstadomstolen, το οποίο υπέβαλε σχετικά προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ.[31]

Στην άνω υπόθεση του ΔΕΕ, οι αιτούντες ήταν εκδοτικοί οίκοι δικαιούχοι δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων σε είκοσι επτά ακουστικά βιβλία, τα οποία ισχυρίσθηκαν ότι διανέμονταν παράνομα μέσω ενός

[31]http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30d5ba88f9a8b58b4fc9b6a4846fd85dec4e.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuSbhz0?text=&docid=121743&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=462195

διακομιστή- server (filetrans ferprotocol). Ο πάροχος μέσω του οποίου διαδόθηκε ο παράνομος φάκελος ονομάζεται e phone. Τα νομικά θέματα σε αυτή την απόφαση αφορούν σε αλληλεπιδράσεις μεταξύ της Οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων 2006/24/ΕΚ, της Οδηγίας για την επιβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας 2004/48/ΕΚ, της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, της Οδηγίας για την ιδιωτική και ηλεκτρονική επικοινωνία 2002/58/ΕΚ, καθώς και της εθνικής νομοθεσίας της Σουηδίας. Το ΔΕΕ έκρινε ότι οι Οδηγίες 2002/58/ΕΚ, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και 2004/48 για την επιβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας, έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στον βαθμό που η νομοθεσία αυτή επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο, ενώπιον του οποίου υποβλήθηκε αίτηση εκδόσεως διαταγής περί κοινοποιήσεως δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από νομιμοποιούμενο προς τούτο πρόσωπο, να σταθμίσει, με βάση τις περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας, τα αντιτιθέμενα εν προκειμένω συμφέροντα.

8. <u>Υπόθεση C-466/12: Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, PiaGadd κατά Retriever Sverige AB</u>

Η υπόθεση αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας 2001/29 και ζητείται από το ΔΕΕ να διευκρινίσει εάν το τελευταίο έχει την έννοια ότι συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό η παροχή σε ιστότοπο δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων προς προστατευόμενα έργα που είναι διαθέσιμα σε άλλον ιστότοπο, με δεδομένο ότι στον άλλο ιστότοπο η πρόσβαση στα εν λόγω έργα είναι ελεύθερη. Το ΔΕΕ έκρινε ότι υπό περιστάσεις, όπως αυτές της κύριας δίκης, η παροχή δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή συνδέσμων προς προστατευόμενα έργα πρέπει να χαρακτηριστεί «***διάθεση***» και κατά συνέπεια «***πράξη παρουσίασης***» με την έννοια της άνω διάταξης. Σχετικά με τον όρο «***κοινό***» , το δικαστήριο αναφέρει ότι η διάταξη αναφέρεται σε έναν απροσδιόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών και προϋποθέτει έναν απροσδιόριστο αριθμό δυνητικών αποδεκτών και περαιτέρω έναν αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων.

Κατά πάγια νομολογία όμως, προκειμένου να εμπίπτει στην έννοια της παρουσίασης στο κοινό σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/29, πρέπει επιπλέον

μια παρουσίαση, όπως η επίδικη, η οποία αφορά τα ίδια έργα με την αρχική παρουσίαση και η οποία πραγματοποιήθηκε στο διαδίκτυο όπως η αρχική, συνεπώς με τον ίδιο από τεχνική άποψη τρόπο, να απευθύνεται σε **νέο κοινό** , το οποίο δεν ελήφθη υπόψη από τους κατόχους του δικαιώματος του δημιουργού, όταν επέτρεψαν την αρχική παρουσίαση στο κοινό[32].

Συγκεκριμένα, πρόκειται για αξίωση αποζημίωσης έναντι της εταιρίας RetrieverSverige AB, η οποία θεωρήθηκε ότι προκάλεσε ζημιά στους άνω εκκαλούντες της κύριας δίκης, όλοι δημοσιογράφοι, λόγω της εισαγωγής στον ιστότοπό της διαδικτυακών συνδέσμων που μπορούσαν να ενεργοποιηθούν με επιλογή που παρέπεμπαν σε άρθρα του Τύπου επί των οποίων έχουν δικαίωμα του δημιουργού. Το Πρωτοδικείο της Στοκχόλμης απέρριψε την αγωγή τους και κατόπιν αυτού άσκησαν έφεση στο Εφετείο της Στοκχόλμης. Ενώπιον αυτού, οι εκκαλούντες υποστήριξαν ότι η RetrieverSverigeπροσέβαλε το αποκλειστικό τους δικαίωμα να θέτουν τα έργα τους στη διάθεση του κοινού με την παραπάνω έννοια. Η εφεσίβλητη, υποστήριξε ότι η παροχή καταλόγων διαδικτυακών συνδέσμων προς έργα που έχουν παρουσιαστεί στο κοινό σε άλλους ιστοτόπους δε συνιστά πράξη δυνάμενη να θίξει δικαίωμα δημιουργού.

Κατόπιν αυτών, την 18η Οκτωβρίου 2012 υπεβλήθη στο ΔΕΕ από το σουηδικό εφετείο αίτηση, το οποίο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία, για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως για τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Αν κάποιος άλλος πλην του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού επί ορισμένου έργου παρέχει στην ιστοσελίδα του ένα δυνάμενο να ενεργοποιηθεί σύνδεσμο προς το έργο αυτό, πρόκειται στην περίπτωση αυτή για παρουσίαση του έργου στο κοινό υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας;

«Επηρεάζεται η απάντηση στο πρώτο ερώτημα από το αν το έργο στο οποίο παραπέμπει ο σύνδεσμος υπάρχει σε μια ιστοσελίδα του Διαδικτύου στην οποία μπορεί να έχει

[32]Βλ. απόφαση SGAEΣΚΕΨΕΙς 40 ΚΑΙ 42, C-136/09 σκέψη 38

πρόσβαση οποιοσδήποτε άνευ περιορισμών ή αν η πρόσβαση υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς;»

«Πρέπει, κατά την αφορώσα το πρώτο ερώτημα εκτίμηση, να γίνει διάκριση μεταξύ της περιπτώσεως στην οποία το έργο, αφού ο χρήστης ενεργοποιήσει το σύνδεσμο, εμφανίζεται σε μια άλλη ιστοσελίδα και της περιπτώσεως στην οποία το έργο, αφού ο χρήστης ενεργοποιήσει το σύνδεσμο, εμφανίζεται κατά τρόπον ώστε να δίδεται η εντύπωση ότι εμφανίζεται στην ίδια ιστοσελίδα;»

«Έχει ένα κράτος μέλος τη δυνατότητα να θεσπίσει ευρύτερη προστασία του αποκλειστικού δικαιώματος του δημιουργού, προβλέποντας ότι η έννοια της παρουσίασης στο κοινό περιλαμβάνει περισσότερες ενέργειες από αυτές που απορρέουν από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας;»

Στην προκειμένη περίπτωση, το ΔΕΕ απεφάνθη ότι το κοινό στο οποίο στόχευε η αρχική παρουσίαση ήταν το σύνολο των δυνητικών επισκεπτών του οικείου ιστοτόπου διότι με δεδομένο ότι η πρόσβαση στα έργα μέσω του ιστοτόπου αυτού δεν υπέκειτο κανένα περιοριστικό μέτρο, όλοι οι χρήστες του διαδικτύου μπορούσαν να έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε αυτά. Επομένως εφόσον δεν υπάρχει νέο κοινό δεν επιβάλλεται η άδεια των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού για μια παρουσίαση στο κοινό όπως αυτή για την οποία πρόκειται στην κύρια δίκη.

9. <u>Υπόθεση C -435/12: ACI Adam BV κ.λπ. κατά Stichting de Thuiskopie κ.λπ.</u>

Η υπόθεση αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5 παράγραφοι 2 στοιχείο β και 5 της Οδηγίας 2001/29 καθώς και της Οδηγίας 2004/48. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα τεχνολογικά μέσα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β΄, της οδηγίας 2001/29 αποσκοπούν στο να περιορίσουν τις μη επιτρεπόμενες από τους δημιουργούς πράξεις, δηλαδή να εξασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή της διατάξεως αυτής και να εμποδίσουν έτσι τις πράξεις που δεν πληρούν τις αυστηρές προϋποθέσεις που θέτει η εν λόγω διάταξη[33]. Βάσει του άνω άρθρου τα κράτη μέλη έχουν την

[33](βλ., συναφώς, απόφαση VG Wort κ.λπ., C-457/11 έως C-460/11, EU:C:2013:426, σκέψη 51)

ευχέρεια να προβλέψουν εξαίρεση από το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής που ο δημιουργός έχει επί του έργου του, όταν πρόκειται για αναπαραγωγή σε οποιοδήποτε υπόθεμα η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και για μη άμεσα ή έμμεσα εμπορικούς σκοπούς.

Η διάταξη όμως αυτή δεν είναι σαφής όσον αφορά την επιρροή που ασκεί το γεγονός του νόμιμου ή παράνομου χαρακτήρα της πηγής από την οποία πραγματοποιείται η οικεία αναπαραγωγή έργου από την αιτιολογική σκέψη 32 της οδηγίας 2001/29 προκύπτει ότι ο κατάλογος των εξαιρέσεων του άρθρου 5 της οδηγίας αυτής πρέπει να εξασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ των διαφορετικών νομικών παραδόσεων των κρατών μελών και της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Επομένως, τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να θεσπίσουν ή όχι τις διάφορες εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, τούτο δε κατά τρόπο σύμφωνο με τις νομικές τους παραδόσεις αλλά, εφόσον επιλέξουν να εισαγάγουν ορισμένη εξαίρεση, η εξαίρεση αυτή πρέπει να εφαρμοστεί με συνέπεια, ώστε να μη θιγούν οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει η οδηγία 2001/29 σχετικά με την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Αν όμως τα κράτη μέλη είχαν δυνατότητα να θεσπίσουν ή όχι νομοθεσία η οποία να προβλέπει ότι επιτρέπεται αναπαραγωγή αντιγράφων για ιδιωτική χρήση και από παράνομες πηγές, τούτο θα είχε προφανώς ως αποτέλεσμα τη διατάραξη της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Επιπλέον το άρθρο 5 έχει την έννοια ότι δεν εμπίπτουν σε αυτό οι περιπτώσεις ιδιωτικών αντιγράφων πραγματοποιούμενων από παράνομη πηγή.

Το Ολλανδικό δικαστήριο Hoge Raadder Nederlanden υπέβαλε στις 26 Σεπτεμβρίου 2012 αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως με τα ακόλουθα ερωτήματα:

1) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 2, αρχή και στοιχείο β', της οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού (1) –ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της ίδιας οδηγίας– την έννοια ότι ο εκεί προβλεπόμενος περιορισμός του δικαιώματος του δημιουργού ισχύει για τις αναπαραγωγές που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του άρθρου αυτού, ανεξαρτήτως του αν τα αντίτυπα του έργου από το οποίο προέρχονται οι αναπαραγωγές αποκτήθηκαν από το ενδιαφερόμενο φυσικό πρόσωπο νόμιμα –δηλαδή, χωρίς προσβολή των δικαιωμάτων δημιουργού των δικαιούχων–, ή ισχύει μόνο για τις

αναπαραγωγές που προέρχονται από αντίτυπα που αποκτήθηκαν από το ενδιαφερόμενο φυσικό πρόσωπο χωρίς προσβολή των δικαιωμάτων δημιουργού των δικαιούχων;

2) α) Σε περίπτωση που η απάντηση στο ερώτημα 1 είναι αυτή που περιγράφεται στο τέλος του ερωτήματος αυτού, μπορεί η εφαρμογή των κριτηρίων του ελέγχου τριών σταδίων που καθιερώνεται από το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού να οδηγήσει στη διεύρυνση του πεδίου του περιορισμού του άρθρου 5, παράγραφος 2, ή μήπως η εφαρμογή αυτή μπορεί να συνεπάγεται μόνον υποχώρηση του εν λόγω περιορισμού;

β) Σε περίπτωση που η απάντηση στο ερώτημα 1 είναι αυτή που περιγράφεται στο τέλος του ερωτήματος αυτού, αντιβαίνει προς το άρθρο 5 της οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού ή προς άλλον κανόνα του ευρωπαϊκού δικαίου ένας κανόνας εθνικού δικαίου που σκοπό έχει να επιβάλει την καταβολή δίκαιης αποζημίωσης για τις αναπαραγωγές που πραγματοποιεί φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση και χωρίς τον παραμικρό άμεσο ή έμμεσο εμπορικό σκοπό, ανεξαρτήτως του αν η πραγματοποίηση των αναπαραγωγών επιτρέπεται δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού –και χωρίς ο κανόνας αυτός να προσβάλει το δικαίωμα απαγόρευσης που έχουν οι δικαιούχοι ή να θίγει την αξίωσή τους για αποζημίωση;

Ασκεί επιρροή για την απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα, υπό το πρίσμα του ελέγχου τριών σταδίων που καθιερώνεται από το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού, το γεγονός ότι τα διαθέσιμα τεχνικά μέσα δεν είναι (ακόμα) επαρκή για την καταπολέμηση του φαινομένου της παραγωγής μη εγκεκριμένων ιδιωτικών αντιγράφων;

3) Έχει εφαρμογή η οδηγία σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (2) σε διαφορά όπως η υπό κρίση, στην οποία –αφού προηγουμένως το κράτος μέλος έχει επιβάλει, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας για το δικαίωμα του δημιουργού, στους παραγωγούς και εισαγωγείς υποθεμάτων κατάλληλων και προορισμένων για την παραγωγή έργων την υποχρέωση μετακύλισης της κατά την έννοια της διάταξης αυτής δίκαιης αποζημίωσης και αφού έχει ορίσει ότι η εν λόγω δίκαιη αποζημίωση πρέπει να μετακυλισθεί σε οργανισμό οριζόμενο από το εν λόγω κράτος μέλος ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την είσπραξη και την κατανομή της εν λόγω αποζημίωσης– υπόχρεοι καταβολής ζητούν από το δικαστήριο, λαμβανομένων

υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων της υπόθεσης που θεωρούνται κρίσιμες για τον καθορισμό της δίκαιης αποζημίωσης, να εκδώσει απόφαση εις βάρος του εν λόγω οργανισμού, ο οποίος εναντιώνεται στο αίτημα αυτό;

Εν τέλει το ΔΕΕ έκρινε ότι το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β΄, της οδηγίας 2001/29, σε συνδυασμό με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη της κύριας δίκης, η οποία δεν πραγματοποιεί διάκριση μεταξύ της περιπτώσεως όπου η πηγή αναπαραγωγής αντιγράφων για ιδιωτική χρήση είναι νόμιμη και εκείνης όπου η πηγή αυτή είναι παράνομη.

10. <u>Υπόθεση C-170/12: Pinckney v Mediatech</u>

Ο P. Pinckney, κάτοικος Τουλούζης ισχυρίστηκε ότι ήταν συνθέτης και ερμηνευτής 12 τραγουδιών που ηχογραφήθηκαν από το συγκρότημα Aubrey Small σε δίσκο βινυλίου κατά τη δεκαετία του 1970. Κινήθηκε νομικά κατά της Αυστριακής εταιρείας KDG Mediatech AG ισχυριζόμενος ότι αντέγραψαν χωρίς την άδειά του, τα τραγούδια του σε ψηφιακούς δίσκους (cd), οι οποίοι πωλήθηκαν από βρετανικές εταιρείες μέσω ιστοσελίδων προσβάσιμων από τη Γαλλία. Ενώ το γαλλικό Πρωτοδικείο έκρινε ότι είχε δικαιοδοσία για να δικάσει, το Εφετείο ανέτρεψε την πρωτόδικη απόφαση με το αιτιολογικό ότι τόπος κατοικίας του αναγομένου είναι η Αυστρία και η ζημία έλαβε χώρα εκτός Γαλλίας.

Ο P. Pinckney άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της εφετειακής απόφασης ενώπιον του Γαλλικού Ακυρωτικού. Το Ακυρωτικό απέστειλε δύο προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ σχετικά με την εφαρμογή του α. 5 παρ. 3 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι, το οποίο ορίζει ότι σε περιπτώσεις αδικοπραξίας ή εγκλήματος, ο πράξας που κατοικοεδρεύει σε Κράτος Μέλος μπορεί να δικαστεί από τα δικαστήρια του Κράτους Μέλους στο οποίο έλαβε ή θα λάβει χώρα το ζημιογόνο γεγονός. Συγκεκριμένα το Ακυρωτικό (la Cour de Cassation) ρώτησε αν το α. 5 παρ. 3 του Κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι τα δικαστήρια των Κρατών Μελών στα οποία το παράνομο υλικό κατέστη προσβάσιμο έχουν δικαιοδοσία, ακόμα και αν η πράξη αναπαραγωγής του επίμαχου υλικού σε cd δεν συνέβη στο ίδιο Κράτος Μέλος αλλά σε τρίτη χώρα.

Το ΔΕΕ απεφάνθη ότι δικαιοδοσία έχει το δικαστήριο οποιουδήποτε Κράτους Μέλους από το έδαφος του οποίου είναι προσβάσιμο επιγραμμικά(online) το παράνομο υλικό σημειώνοντας όμως ότι το εν λόγω δικαστήριο μπορεί να προσδιορίσει μόνο τη ζημία που προκλήθηκε στην επικράτεια της δικαιοδοσίας του. Συγκεκριμένα: «*Το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση φερόμενης προσβολής των περιουσιακών δικαιωμάτων δημιουργού τα οποία διασφαλίζονται από το κράτος μέλος του επιληφθέντος δικαστηρίου, το δικαστήριο αυτό έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσει αγωγή αποζημίωσης που ασκεί ο δημιουργός έργου κατά εταιρίας εγκατεστημένης στο έδαφος άλλου κράτους μέλους η οποία έχει προβεί, στο τελευταίο αυτό κράτος, σε αναπαραγωγή του οικείου έργου σε ενσώματο μέσο αποθήκευσης που διατίθεται εν συνεχεία προς πώληση, από εταιρίες εγκατεστημένες σε τρίτο κράτος, μέσω ιστότοπουπροσβάσιμου και από το έδαφος όπου έχει την έδρα του το επιληφθέν δικαστήριο. Το δικαστήριο αυτό είναι αρμόδιο να αποφανθεί μόνον επί της ζημίας που προκλήθηκε στο κράτος μέλος όπου έχει την έδρα του.*»

11. <u>Υπόθεση C-314/12 UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH</u>

Στην εν λόγω υπόθεση η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 5, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο β΄, και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της UPC Telekabel Wien GmbH και της Constantin Film Verleih GmbH και της Wega Film produktions gesellschaftmbH σχετικά με αίτηση προκειμένου να απαγορευθεί στην UPC Telekabel να επιτρέπει την πρόσβαση των πελατών της σε ιστότοπο ο οποίος θέτει στη διάθεση του κοινού ορισμένες από τις κινηματογραφικές ταινίες της ConstantinFilm και της Wega, χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

Την 26η Νοεμβρίου 2013 ο Γενικός Εισαγγελέας του ΔΕΕ εξέδωσε τη γνωμοδότησή, ύστερα από ερώτημα που απηύθυνε στο ΔΕΕ το Ανώτατο Αυστριακό Δικαστήριο. Το τελευταίο έχει ρωτήσει το ΔΕΕ κατά πόσον οι κυρώσεις που επιβάλουν στους παρόχους διαδικτύου την υιοθέτηση μέτρων παρεμπόδισης των ιστοσελίδων που προσβάλουν πνευματική ιδιοκτησία τρίτων, είναι σύμφωνες με το Ενωσιακό δίκαιο.

Οι άνω εταιρίες παραγωγής οπτικοακουστικών έργων κινήθηκαν δικαστικά κατά του Αυστριακού παρόχου υπηρεσιών διαδικτύου Telekabel Wien, αιτούμενες κυρώσεις που να απαγορεύουν στον πάροχο να επιτρέπει την πρόσβαση σε ιστοσελίδα που προβάλει την πνευματική τους ιδιοκτησία. Το εθνικό δικαστήριο επέτρεψε τη λήψη τέτοιων κυρώσεων χωρίς να αναφερθεί σε συγκεκριμένα μέτρα που όφειλε να λάβει η Telekabel. Η τελευταία μετά την εκδίκαση και της έφεσης, όπου το δικαστήριο μεταρρύθμισε εν μέρει τη διάταξη του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου καθόσον εκείνο εσφαλμένα προσδιόρισε τα μέτρα τα οποία πρέπει να εφαρμόσει η UPC Telekabel για να προβεί στον αποκλεισμό του επίμαχου ιστότοπου, άσκησε αναίρεση στο αυστριακό ακυρωτικό δικαστήριο, το οποίο υπέβαλε στο ΔΕΕ τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«*1) Πρέπει το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29 […] να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι πρόσωπο το οποίο διαθέτει προστατευόμενα αντικείμενα στο διαδίκτυο χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου (άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29) χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες των φορέων παροχής προσβάσεως [στο διαδίκτυο], πελάτες των οποίων είναι τα πρόσωπα που αποκτούν πρόσβαση στα εν λόγω αντικείμενα;*

Σε περίπτωση που δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο ερώτημα:

2) Επιτρέπονται η αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση (άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β΄, της οδηγίας 2001/29) και η μεταβατική και παρεπόμενη αναπαραγωγή (άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29) μόνον όταν το πρωτότυπο της αναπαραγωγής έχει αναπαραχθεί, διανεμηθεί ή διατεθεί στο κοινό νομίμως;

Σε περίπτωση που δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ή στο δεύτερο ερώτημα με αποτέλεσμα να πρέπει να διαταχθεί, δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29, η λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά του φορέα που παρέσχε πρόσβαση [στο διαδίκτυο] στον χρήστη:

3) Συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως στο πλαίσιο της αναγκαίας σταθμίσεως μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εμπλεκομένων, η επιβολή στον φορέα παροχής προσβάσεως [στο διαδίκτυο] μιας γενικής απαγορεύσεως (δηλαδή, χωρίς διαταγή λήψης συγκεκριμένων μέτρων), ώστε να μην επιτρέπεται να καθιστά δυνατή την πρόσβαση των πελατών του σε συγκεκριμένο ιστότοπο στον οποίο διατίθεται

αποκλειστικώς ή ως επί το πλείστον περιεχόμενο χωρίς τη συγκατάθεση των δικαιούχων του, εάν οι ποινές που προβλέπονται σε περίπτωση παραβιάσεως της εν λόγω απαγορεύσεως δεν επιβάλλονται στον φορέα παροχής προσβάσεως εφόσον αυτός αποδείξει ότι είχε λάβει ούτως ή άλλως κάθε εύλογο μέτρο;

Σε περίπτωση που δοθεί αρνητική απάντηση στο τρίτο ερώτημα:

4) Συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως στο πλαίσιο της αναγκαίας σταθμίσεως μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εμπλεκομένων, η επιβολή στον φορέα παροχής προσβάσεως [στο διαδίκτυο] της υποχρεώσεως να λάβει συγκεκριμένα μέτρα προκειμένου να δυσχεράνει την πρόσβαση των πελατών του σε ιστότοπο με περιεχόμενο το οποίο διατίθεται παρανόμως, εφόσον τα μέτρα αυτά απαιτούν σημαντική δαπάνη, ενώ είναι δυνατόν να καταστρατηγηθούν χωρίς ιδιαίτερες τεχνικές γνώσεις;»

Ακολούθως, το ΔΕΕ κάνοντας χρήση της σκέψης 59 της οδηγίας 2001/29, η οποία αναφέρει ότι εφόσον οι υπηρεσίες των διαμεσολαβητών χρησιμοποιούνται όλο και συχνότερα από τρίτους για την προσβολή δικαιωμάτων, οι διαμεσολαβητές έχουν, σε πολλές περιπτώσεις, μεγαλύτερη δυνατότητα να θέσουν τέρμα σ' αυτή την προσβολή και ότι ο όρος «διαμεσολαβητής», που χρησιμοποιείται στο άρθρο 8, παράγραφος 3, αφορά κάθε πρόσωπο το οποίο ***διαπράττει για λογαριασμό τρίτου*** την προσβολή του προστατευόμενου έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου εντός δικτύου.

Τέλος το ΔΕΕ αποφαίνεται με την απόφασή του ότι τα αναγνωριζόμενα από το δίκαιο της Ένωσης θεμελιώδη δικαιώματα (ελευθερία πρόσβασης στην πληροφορία, δικαίωμα επιχειρηματικής ελευθερίας) δεν αντιτίθενται σε επιβαλλόμενη, με δικαστική διάταξη σε φορέα παροχής διαδικτυακής προσβάσεως, απαγόρευση να παρέχει στους πελάτες του πρόσβαση σε ιστότοπο ο οποίος θέτει στο διαδίκτυο προστατευόμενα αντικείμενα χωρίς τη συγκατάθεση των δικαιούχων, όταν η διάταξη αυτή δεν διευκρινίζει τα μέτρα που πρέπει να λάβει ο φορέας αυτός, οι δε χρηματικές ποινές που προβλέπονται σε περίπτωση παραβιάσεως της εν λόγω απαγορεύσεως δεν επιβάλλονται στον εν λόγω φορέα εφόσον αυτός αποδείξει ότι έλαβε κάθε εύλογο μέτρο με σκοπό την εφαρμογή της απαγορεύσεως, υπό την προϋπόθεση πάντως ότι τα ληφθέντα μέτρα, αφενός, δεν στερούν ασκόπως από τους χρήστες του διαδικτύου τη δυνατότητα **σύννομης προσβάσεως σε διαθέσιμες πληροφορίες** και, αφετέρου, έχουν ως αποτέλεσμα να παρακωλύουν ή, τουλάχιστον, να δυσχεραίνουν τη μη εγκεκριμένη

πρόσβαση σε προστατευόμενα αντικείμενα ή αποθαρρύνουν σοβαρώς την πρόσβαση των χρηστών του διαδικτύου, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του αποδέκτη της διατάξεως αυτής, στα εν λόγω αντικείμενα τα οποία τέθηκαν στη διάθεσή τους κατά παράβαση του θεμελιώδους αυτού δικαιώματος, το οποίο απόκειται στις εθνικές αρχές και στα εθνικά δικαστήρια να εξακριβώσουν.

Το ΔΕΕ δηλαδή εξέδωσε την απόφασή του σχετικά με τα προδικαστικά ερωτήματα που το Αυστριακό δικαστήριο του είχε υποβάλει. Η απόφαση συμφωνεί σε γενικές γραμμές με την γνωμοδότηση του Γενικού Εισαγγελέα Σύμφωνα με αυτή οι δικαιούχοι πνευματικών δικαιωμάτων έχουν το δικαίωμα να απαιτήσουν από τους παρόχους υπηρεσιών Διαδικτύου (ISP's) να μπλοκάρουν την πρόσβαση σε πειρατικές ιστοσελίδες που διαθέτουν στο κοινό έργα πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω παράνομης «ρευμάτωσης δεδομένων συνεχούς ροής» (streaming) ή διάθεσης στο κοινό για «κατέβασμα» (download).
Πιο συγκεκριμένα, το ΔΕΕ έκρινε ότι ο πάροχος υπηρεσιών διαδικτύου (Telekabel), ο οποίος επιτρέπει στους πελάτες του την πρόσβαση σε υλικό που διατίθεται από τρίτους και προστατεύεται με πνευματικά δικαιώματα, συνιστά διαμεσολαβητή, του οποίου οι υπηρεσίες χρησιμοποιούνται για προσβολή πνευματικών δικαιωμάτων.

Διατείνεται επιπλέον, ότι η οδηγία 2001/29 δεν απαιτεί να υπάρχει συμβατική σχέση μεταξύ του προσβάλλοντος και του διαμεσολαβητή κατά του οποίου μπορεί να διαταχθεί η επιβολή κύρωσης και ουδόλως είναι υποχρεωτικό να αποδειχθεί ότι οι πελάτες του παρόχου έχουν πρόσβαση στο επίμαχο υλικό που καθιστά προσβάσιμο ο τρίτος στον ιστοχώρο του, γιατί η οδηγία απαιτεί τα μέτρα που λαμβάνει το κράτος-μέλος για να συμμορφωθεί με την οδηγία να στοχεύουν όχι μόνο στην καταστολή αλλά και στην πρόληψη προσβολών της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον το ΔΕΕ κατέληξε ότι οι κυρώσεις που επιβάλει το Αυστριακό δικαστήριο δεν αποτελούν προσβολή της επιχειρηματικής ελευθερίας του παρόχου, δεδομένου ότι (α) δίνεται στον πάροχο η δυνατότητα να αποφασίσει εκείνος τα εξειδικευμένα μέτρα που πρέπει να λάβει για να επιτευχθεί ο στόχος και (β) του επιτρέπει να αποφύγει την ευθύνη αν αποδείξει ότι έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα που μπορούσε να λάβει.

12. Υπόθεση C-360/13: Public Relations Consultants Association Ltd κατά Newspaper Licensing Agency Ltd κ.λπ.

Η εν λόγω απόφαση του ΔΕΕ αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ.10). Η αίτηση για την έκδοση απόφασης υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Public Relations Consultants Association Ltd και της Newspaper Licensing Agency Ltd κ.λπ. με αντικείμενο την υποχρέωση λήψεως άδειας από τους δικαιούχους των δικαιωμάτων του δημιουργού πριν την επίσκεψη σε ιστοσελίδες, η οποία συνεπάγεται τη δημιουργία αντιγράφων των συγκεκριμένων ιστοσελίδων στην οθόνη του υπολογιστή του χρήστη καθώς και στην κρυφή μνήμη του σκληρού δίσκου του εν λόγω υπολογιστή.

Σύμφωνα με την απόφαση «το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, έχει την έννοια ότι τα αντίγραφα στην οθόνη και τα αντίγραφα στην κρυφή μνήμη που δημιουργούνται από τον τελικό χρήστη κατά την προβολή ιστοσελίδας πληρούν τις προϋποθέσεις κατά τις οποίες τα εν λόγω αντίγραφα πρέπει να είναι προσωρινά, να έχουν μεταβατικό ή παρεπόμενο χαρακτήρα και να αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου, καθώς και τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 παρ. 5 της εν λόγω οδηγίας και ως εκ τούτου μπορούν να δημιουργούνται χωρίς την άδεια των δικαιούχων των δικαιωμάτων του δημιουργού».

Η PRCA είναι οργάνωση που αποτελείται από επαγγελματίες του τομέα των δημοσίων σχέσεων, οι οποίοι χρησιμοποιούν υπηρεσία επισκοπήσεως της δραστηριότητας των μέσων ενημερώσεως, την οποία παρέχει ο όμιλος εταιριών Melt water ο οποίος με τη σειρά του θέτει στη διάθεσή τους μέσω Διαδικτύου δελτία επισκοπήσεως δημοσιογραφικών άρθρων δημοσιευμένων στο Διαδίκτυο, τα οποία καταρτίζονται με βάσει λέξεις-κλειδιά που παρέχονται από τους πελάτες. Η NLA είναι οργανισμός που έχει συσταθεί από ιδιοκτήτες εντύπων μέσων ενημερώσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, προκειμένου να παραχωρεί συλλογικές άδειες όσον αφορά το περιεχόμενο των εν λόγω εντύπων μέσων ενημερώσεως. Η NLA, θεωρεί ότι ο Melt water και οι πελάτες του όφειλαν να διαθέτουν την άδεια των δικαιούχων των

δικαιωμάτων του δημιουργού, προκειμένου ο μεν να παρέχει, οι δε να λαμβάνουν, αντιστοίχως, την υπηρεσία επισκοπήσεως της δραστηριότητας των μέσων ενημερώσεως. Ο Meltwater συμφώνησε να συνάψει σύμβαση παραχωρήσεως για τη χρήση βάσεως διαδικτυακών δεδομένων. Από την άλλη πλευρά, η PRCA υποστήριζε ότι η μέσω Διαδικτύου λήψη των δελτίων επισκοπήσεως από τους πελάτες του Meltwater δεν απαιτούσε την απόκτηση άδειας.

Το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division και το Court of Appeal (England &Wales), που επιλήφθηκαν της διαφοράς, έκριναν ότι τα μέλη της PRCA δεν όφειλαν να διαθέτουν άδεια ή τη συγκατάθεση της NLA προκειμένου να λαμβάνουν την υπηρεσία του Meltwater. Η PRCA προσέβαλε την ως άνω απόφαση ενώπιον του Supreme Court of the United Kingdom, υποστηρίζοντας, ότι τα μέλη της δεν χρειάζονται την άδεια των δικαιούχων των δικαιωμάτων του δημιουργού όταν συμβουλεύονται απλώς και μόνον τα αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Meltwater δελτία επισκοπήσεως. Κατά την NLA, η εν λόγω δραστηριότητα προϋποθέτει την άδεια των δικαιούχων των δικαιωμάτων του δημιουργού, στον βαθμό που η επίσκεψη στον ιστοσελίδα συνεπάγεται τη δημιουργία, αφενός, αντιγράφων στην οθόνη του υπολογιστή του χρήστη και αφετέρου, αντιγράφων στην «κρυφή μνήμη» του σκληρού δίσκου του εν λόγω.

Τα αντίγραφα αυτά συνιστούν «αναπαραγωγή» υπό την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2001/29, η οποία δεν εμπίπτει στην εξαίρεση του άρθρου 5, παράγραφος 1, της συγκεκριμένης οδηγίας. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η ενώπιόν του διαδικασία αφορά το κατά πόσον οι χρήστες του Διαδικτύου οι οποίοι επισκέπτονται ιστοσελίδες στους υπολογιστές τους χωρίς να τις τηλεφορτώνουν ή να τις εκτυπώνουν προσβάλλουν τα δικαιώματα του δημιουργού λόγω της δημιουργίας αντιγράφων στην οθόνη και αντιγράφων στην κρυφή μνήμη, εκτός αν διαθέτουν την άδεια του δικαιούχου των δικαιωμάτων αυτών για τη δημιουργία των συγκεκριμένων αντιγράφων.

Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2001/29, η πραγματοποίηση πράξεως προσωρινής αναπαραγωγής εξαιρείται από το δικαίωμα αναπαραγωγής μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου. Τα αντίγραφα στην

οθόνη και τα αντίγραφα στην κρυφή μνήμη, δεδομένου ότι δημιουργούνται μόνον στο πλαίσιο επισκέψεως ιστοσελίδων αποτελούν ειδική περίπτωση.

Στο προδικαστικό ερώτημα που τέθηκε στο ΔΕΕ δόθηκε η απάντηση ότι το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29 έχει την έννοια ότι τα αντίγραφα στην οθόνη και τα αντίγραφα στην κρυφή μνήμη που δημιουργούνται από τον τελικό χρήστη κατά την προβολή ιστοσελίδας πληρούν τις προϋποθέσεις κατά τις οποίες τα εν λόγω αντίγραφα πρέπει να είναι προσωρινά, να έχουν μεταβατικό ή παρεπόμενο χαρακτήρα και να αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου καθώς και τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 παράγραφος 5, της άνω οδηγίας, και μπορούν ως εκ τούτου να δημιουργούνται χωρίς την άδεια των δικαιούχων των δικαιωμάτων του δημιουργού.

Με αυτή την απόφαση δε θεωρείται πλέον ότι προσβάλλονται δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας από την παρουσίαση στην οθόνη προστατευόμενου περιεχομένου το οποίο καθίσταται προσιτό μέσω φορέων συλλογής περιεχομένου (content agreggators). Το ΔΕΕ δηλαδή έκρινε ότι οι χρήστες που βλέπουν στην οθόνη τους προστατευόμενο υλικό και κατά συνέπεια δημιουργούνται προσωρινά αντίγραφα στην οθόνη τους και στους σκληρούς δίσκους τους επωφελούνται της σχετικής εξαίρεσης της οδηγίας ΕΕ.

13. <u>Υπόθεση C-419/13 (Allposters case)</u>

Η υπόθεση αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας 2001/29. Εν προκειμένω, η ολλανδική εταιρία συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με την επωνυμία Pictorightάσκησε αγωγή κατά της Allposters, η οποία εμπορεύεται μέσω διαδικτύου αφίσες και άλλα αντίγραφα έργων διάσημων ζωγράφων και προτείνει στους πελάτες της αντίγραφα υπό μορφή αφίσας ή σε καμβά ζωγραφικής με την αιτιολογία ότι η μεταφορά σε καμβά αναπαράγει έργα προστατευόμενα από το δικαίωμα του δημιουργού χωρίς τη συναίνεση των πελατών της, κατόχων των δικαιωμάτων αυτών. Το πρωτοβάθμιο ολλανδικό δικαστήριο απέρριψε την αγωγή με αποτέλεσμα η Pictoright να ασκήσει έφεση και να την κερδίσει. Το Εφετείο έκρινε ότι το επιχείρημα της εφεσίβλητης ότι δεν συντρέχει περίπτωση ανάλωσης του δικαιώματος διανομής κατά το ολλανδικό δίκαιο. Με τη σειρά της η Allposters άσκησε

αναίρεση ενώπιον του Ακυρωτικού δικαστηρίου, το οποίο ανέστειλε τη διαδικασία διατυπώνοντας ενώπιον του ΔΕΕ τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Διέπει το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/29 το ζήτημα αν ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δύναται να ασκήσει το δικαίωμά του διανομής όσον αφορά την αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου το οποίο πωλήθηκε και παραδόθηκε εντός του ΕΟΧ από τον κάτοχο αυτόν ή με τη συγκατάθεσή του, όταν η αναπαραγωγή αυτή υπέστη στη συνέχεια μετατροπή ως προς τη μορφή της και τέθηκε εκ νέου στο εμπόριο υπό τη μορφή αυτή;

2) α) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 1, έχει το γεγονός ότι πρόκειται για μετατροπή, όπως αναφέρεται στο ερώτημα 1, σημασία για την απάντηση στο ερώτημα εάν εμποδίζεται ή διακόπτεται η ανάλωση υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29 για το δικαίωμα του δημιουργού;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 2(α), ποια κριτήρια πρέπει να εφαρμοστούν για να καθοριστεί ότι πρόκειται για μετατροπή της μορφής μιας αναπαραγωγής εμποδίζουσα ή διακόπτουσα την ανάλωση υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29 για το δικαίωμα του δημιουργού;

γ) Καθιστούν τα κριτήρια αυτά δυνατή την εφαρμογή του κριτηρίου που διαμορφώθηκε στο ολλανδικό εθνικό δίκαιο, κατά το οποίο δεν πρόκειται πλέον για ανάλωση απλώς και μόνο λόγω του ότι ο μεταπωλητής έδωσε άλλη μορφή στις αναπαραγωγές και τις διένειμε υπό τη μορφή αυτή στο κοινό (HogeRaad, 19 Ιανουαρίου 1979, NJ 1979/412, Poortvliet);»

Το πρόβλημα που τίθεται εν προκειμένω αφορά το αν ο κανόνας περί αναλώσεως του δικαιώματος διανομής του άρθρου 4 παρ. 2 της οδηγίας εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία η αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου εφόσον διατέθηκε στο εμπόριο στην Ένωση με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, υποβλήθηκε σε διαδικασία μετατροπής του υλικού φορέα της, ειδικότερα σε μεταφορά της επί χάρτινης αφίσας αναπαραγωγής σε καμβά και διατέθηκε εκ νέου στην αγορά υπό τη νέα της μορφή.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι ο κανόνας της εξάντλησης του δικαιώματος διανομής μετά την πρώτη πώληση ενός έργου (γνωστή ως "firstsale" doctrine στην Αμερική) δεν εφαρμόζεται όταν έχουν επέλθει μετατροπές στο φυσικό φορέα ενσωμάτωσης του έργου μετά την πρώτη πώλησή του εφόσον αυτές οι μετατροπές συνιστούν νέα αναπαραγωγή του έργου: «*Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας έχει την έννοια ότι ο κανόνας περί αναλώσεως του δικαιώματος διανομής δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση κατά την οποία η αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου, μετά τη διάθεσή του στο εμπόριο στην Ένωση με τη συγκατάθεση του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, υποβλήθηκε σε διαδικασία αντικαταστάσεως του υλικού του φορέα, όπως η μεταφορά σε καμβά της επί χάρτινης αφίσας αναπαραγωγής, και διατέθηκε εκ νέου στην αγορά με τη νέα του μορφή"*. Συνεπώς, οι άνω τροποποιήσεις απαιτούν τη συναίνεση του δικαιούχου προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας. Επίσης διατείνεται ρητά ότι η εξάντληση του δικαιώματος διανομής αφορά τον υλικό φορέα ενσωμάτωσης ενός έργου. Συνεπώς, τα άυλα αντίγραφα ενός έργου δεν υπόκεινται σε αυτόν τον κανόνα και πιθανότατα η πώληση ενός άυλου αντιγράφου δεν συνεπάγεται την εξάντληση του δικαιώματος διανομής του. Ως εκ τούτου, η επαναπώληση ψηφιακής μουσικής, ταινιών και ηλεκτρονικών βιβλίων μέσω τηλεφόρτωσης (downloading) από ψηφιακές πλατφόρμες θα θεωρείται προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εάν δεν έχει χορηγηθεί η απαιτούμενη άδεια από τους δικαιούχους.

14. <u>Υπόθεση C-362/14Maximillian Schrems vs Data Protection Commissioner</u>

Την 6η Οκτωβρίου 2015, το ΔΕΕ κατόπιν προσφυγής του Δικαστηρίου της Ιρλανδίας σε υπόθεση ανταλλαγής προσωπικών δεδομένων στο Facebook αποφάσισε την ακύρωση του δικαστικού πλαισίου που επιτρέπει την μεταφορά προσωπικών δεδομένων από την Ευρώπη στις ΗΠΑ. Η υπόθεση αφορά έναν αυστριακό φοιτητή, ο οποίος για την εξυπηρέτηση των αναγκών της διδακτορικής του διατριβής ζήτησε τα προσωπικά του δεδομένα και έλαβε ένα αρχείο 1.222 σελίδων με καταγεγραμμένες λεπτομερώς όλες τις πληροφορίες που τον αφορούσαν. Η εν λόγω απόφαση έχει προκαλεί αντιδράσεις κατά κύριο λόγο από την πλευρά των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία κρούει τον κώδωνα του κινδύνου υποστηρίζοντας ότι η απόφαση αυτή θα αποτελέσει τροχοπέδη στις εμπορικές δραστηριότητες εταιρειών και καταναλωτών.

Ιστορικό

Σύμφωνα με την οδηγία για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η διαβίβαση των δεδομένων αυτών προς τρίτη χώρα κατ' αρχήν επιτρέπεται μόνον εφόσον η εν λόγω χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων. Επίσης ορίζει ότι η Επιτροπή μπορεί να διαπιστώσει ότι τρίτη χώρα, λόγω της εθνικής της νομοθεσίας ή διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει, εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας. Τέλος, προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος ορίζει μία ή περισσότερες δημόσιες αρχές υπεύθυνες για τον έλεγχο της εφαρμογής, εντός του συγκεκριμένου κράτους, των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται βάσει της οδηγίας αυτής (εθνικές αρχές ελέγχου)[34].

Ο Maximillian Schrems, αυστριακός υπήκοος, χρησιμοποιεί το Facebook από το 2008. Όπως ισχύει και για τους λοιπούς χρήστες του Facebook που κατοικούν στην Ένωση, τα δεδομένα που παρέχει ο M. Schrems στο Facebook διαβιβάζονται, εν όλω ή εν μέρει, από την ιρλανδική θυγατρική της Facebook σε διακομιστές που βρίσκονται στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου τα δεδομένα αυτά αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας. Στη συνέχεια, ο M. Schrems υπέβαλε καταγγελία στην ιρλανδική αρχή ελέγχου, θεωρώντας ότι βάσει των αποκαλύψεων στις οποίες προέβη το 2013 ο Edward Snowden σχετικά με τις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών των Ηνωμένων Πολιτειών (ιδίως της National Security Agency, NSA), η νομοθεσία και οι πρακτικές των Ηνωμένων Πολιτειών δεν παρέχουν ικανοποιητική προστασία από την παρακολούθηση, εκ μέρους των δημοσίων αρχών, των δεδομένων που διαβιβάζονται προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ιρλανδική αρχή ελέγχου απέρριψε την καταγγελία, με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή, στην από 26 Ιουλίου 2000 απόφασή της έκρινε ότι, στο πλαίσιο του καθεστώτος ασφαλούς λιμένα, οι ΗΠΑ εξασφαλίζουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας στα διαβιβαζόμενα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Το High Court of Ireland (Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας), ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αναίρεση, ανέστειλε τη διαδικασία και ζήτησε από το ΔΕΕ να μάθει αν η εν λόγω απόφαση της Επιτροπής εμποδίζει εθνική αρχή ελέγχου να ερευνήσει καταγγελία κατά την οποία τρίτη χώρα δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο

[34]https://www.lawspot.gr/nomika-nea/apofasi-orosimo-apo-dikastirio-tis-ee-gia-ti-diavivasi-prosopikon-dedomenon-stis-ipa

προστασίας και εφόσον χρειάζεται, να αναστείλει τη διαβίβαση των επίμαχων δεδομένων.

Εν τέλει το ΔΕΕ έκρινε ότι η ύπαρξη απόφασης της Επιτροπής, με την οποία διαπιστώνεται ότι τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας στα διαβιβαζόμενα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν εξαφανίζει ούτε περιορίζει την εξουσία που έχουν οι εθνικές αρχές ελέγχου βάσει του Χάρτη θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και της οδηγίας. Επιπλέον, τονίζει το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνει ο Χάρτης, καθώς και την αποστολή που έχουν οι εθνικές αρχές ελέγχου βάσει του Χάρτη. Επίσης, κρίνει ότι καμία διάταξη της οδηγίας δεν εμποδίζει τις εθνικές αρχές να ελέγχουν τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τις τρίτες χώρες για τις οποίες έχει εκδοθεί απόφαση της Επιτροπής. Επομένως, ακόμη και όταν έχει εκδοθεί απόφαση της Επιτροπής, οι εθνικές αρχές ελέγχου στις οποίες έχει υποβληθεί σχετική αίτηση πρέπει να μπορούν να εξετάσουν αμερόληπτα αν η διαβίβαση των δεδομένων κάποιου προσώπου προς τρίτη χώρα πληροί τους όρους που θέτει η οδηγία. Βέβαια, το ΔΕΕ υπενθυμίζει, ότι είναι το μόνο αρμόδιο να διαπιστώσει την ακυρότητα πράξεως της Ένωσης, όπως της αποφάσεως της Επιτροπής.

Σχετικά με το επίπεδο προστασίας, που είναι ουσιαστικά ισοδύναμο με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται εντός της Ένωσης, το ΔΕΕ κρίνει ότι σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ, μια ρύθμιση δεν περιορίζεται στο αναγκαίο μέτρο όταν επιτρέπει κατά γενικό τρόπο τη διατήρηση όλων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όλων των προσώπων των οποίων τα δικαιώματα διαβιβάζονται από την Ένωση προς τις ΗΠΑ χωρίς καμία διαφοροποίηση, περιορισμό ή εξαίρεση σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό και χωρίς να προβλέπονται αντικειμενικά κριτήρια για την οριοθέτηση της προσβάσεως των δημόσιων αρχών στα δεδομένα και τη μεταγενέστερη χρήση τους**.** Διατείνεται επίσης ότι ρύθμιση που επιτρέπει στις δημόσιες αρχές την πρόσβαση κατά γενικευμένο τρόπο στο περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών πρέπει να θεωρηθεί ότι προσβάλλει το ουσιαστικό περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Το ΔΕΕ έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε την αρμοδιότητα να περιορίσει κατ' αυτόν τον τρόπο τις εξουσίες των εθνικών αρχών ελέγχου και ως εκ τούτου η από 26 Ιουλίου 2000 απόφαση της Επιτροπής είναι ανίσχυρη**.**

Η άνω απόφαση του ΔΕΕ έχει ως συνέπεια η ιρλανδική αρχή ελέγχου να οφείλει να εξετάσει την καταγγελία του M. Schrems με τη δέουσα επιμέλεια και να απόκειται σε αυτήν να κρίνει αν σύμφωνα με την οδηγία πρέπει να αναστείλει τη διαβίβαση δεδομένων των Ευρωπαίων χρηστών του Facebook προς τις ΗΠΑ, με την αιτιολογία ότι η χώρα αυτή δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

ΙΙΙ. Συμπεράσματα-Επίλογος

Οι νέες τεχνολογίες οδήγησαν στη δημιουργία νέων αγορών και ταυτόχρονα εμφανίστηκαν πολλές δυσχέρειες όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ανταλλαγή μουσικών έργων, βίντεο και φωτογραφιών χωρίς την άδεια των δημιουργών μέσω των προγραμμάτων peer to peer (πχ. Torrent) και των πλατφορμών φιλοξενίας (πχ. Facebook) έχουν θορυβήσει εκείνους που εκμεταλλεύονται τα έργα των δημιουργών με σκοπό το κέρδος, όπως οι εταιρίες συλλογικής διαχείρισης και από την άλλη πλευρά έχουν δημιουργηθεί τα σπέρματα για αποδέσμευση από τους κλασικούς κανόνες της διανοητικής ιδιοκτησίας στο πλαίσιο των συνταγματικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το διαδίκτυο αποτελεί έναν χώρο που προσφέρει τη δυνατότητα πρόσβασης σε εκατομμύρια έργα σε όλο τον κόσμο συμβάλλοντας στη διάδοσή τους αλλά και στην «απειλή» των δικαιωμάτων των δημιουργών. Τα προγράμματα «ανοιχτού κώδικα» και ακολούθως η εγκαινίαση των creative commons, υποστηρίζουν τον επαναπροσδιορισμό των κανόνων πνευματικής ιδιοκτησίας με στόχο τη χορήγηση άδειας χρήσης από τον δημιουργό με πιο ελεύθερο και ανοιχτό τρόπο και την εκ νέου συζήτηση της έννοιας της «προσβολής».

Η ανοιχτή πρόσβαση δεν είναι αντίθετη με την πνευματική ιδιοκτησία εφόσον ο δημιουργός επιλέγει ελεύθερα τον τρόπο δημοσίευσης του έργου. Η διάκριση των πνευματικών δικαιωμάτων, όπως την αναφέραμε στο πρώτο μέρος, καταδεικνύει την ανάγκη αλλαγής πλεύσης της αυστηρής προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο λαμβάνοντας υπόψη τα νέα τεχνολογικά δεδομένα και τονίζοντας ταυτόχρονα ότι οι προτάσεις των CC και της δημιουργίας ενός ψηφιακού δημοσίου τομέα, δε στοχεύουν στην κατάργηση της πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά στον επαναπροσδιορισμό των κανόνων για την προσαρμογή στις επιταγές της σύγχρονης κοινωνίας όπου το διαδίκτυο πρωταγωνιστεί σε όλους τους τομείς. Είναι φανερό ότι πρέπει να επανεξετάσουμε τα όρια της νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησίας με σκοπό να βάλουμε φρένο στον πολιτισμικό ιμπεριαλισμό των συντεχνιών διαχείρισης της πνευματικής ιδιοκτησίας στην αγορά. Προς αυτή την κατεύθυνση και στα πλαίσια της αναγκαιότητας για ευρύτερη αποδοχή της ανοιχτής πρόσβασης στην Ελλάδα, πραγματοποιούνται συζητήσεις για αναθεώρηση του Ν. 2121/1993 λαμβάνοντας υπόψη τα νέα δεδομένα περί Ανοιχτής Πρόσβασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και κάθε άδεια δημόσιας χρήσης έργων, όπως οι άδειες creative commons.

Το κλασικό σύστημα μπορεί να εξακολουθήσει να προστατεύει τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας παράλληλα με τους σύγχρονους τρόπους διάδοσης των έργων

που αναπτύχθηκαν λόγω της επανάστασης του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών. Τα νομικά προβλήματα που τίθενται όσον αφορά τις άδειες CC, όπως η δυσχέρεια προστασίας του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού και η σύγκρουση με κανόνες για τις συμβάσεις και άδειες εκμετάλλευσης που διαφέρουν σε κάθε έννομη τάξη, είναι προς επίλυση. Παρά ταύτα, αν υιοθετηθούν τα κατάλληλα τεχνολογικά μέτρα στο ψηφιακό υλικό, ο εντοπισμός τυχόν παραβάσεων των όρων διάθεσης στο ίντερνετ, καθίσταται ευκολότερος.

Όσον αφορά την Οδηγία 2001/29, υπάρχουν αρκετές σημαντικές λεπτομέρειες, οι οποίες δεν έχουν διευθετηθεί σε σχέση με τα τεχνολογικά μέτρα και το καθεστώς των δικαιωμάτων. Τα τεχνολογικά μέτρα, για να είναι αποτελεσματικά, θα πρέπει να τυποποιηθούν και να μαζικοποιηθούν. Ήτοι, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν τεχνολογικά μέτρα που να είναι συμβατά με τις τεχνολογικές συσκευές και τα συστήματα και να ελέγχονται οι συσκευές που κυκλοφορούν στην αγορά σε σχέση με τις δυνατότητες εξουδετέρωσης συγκεκριμένων τυποποιημένων τεχνολογικών μέτρων, τα οποία θα αντικαταστήσουν τα πολλά και διαφορετικά τεχνολογικά μέτρα. Το αποτέλεσμα μιας τέτοιας πρακτικής θα είναι η απαλλαγή των δημιουργών από την υποχρέωση παραγωγής συσκευών που θα λαμβάνουν όλα τα τεχνολογικά μέτρα υπόψη τους κατά τη δημιουργία των προϊόντων ή των έργων τους. Είναι αυτονόητο, ότι κάτι τέτοιο θα καθιστούσε δυσλειτουργικό το σύστημα ελέγχου λόγω των τεχνικών εμποδίων. Το υπάρχον νομικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο είναι αδύναμο να ανταποκριθεί στις ανάγκες της κοινωνίας της πληροφορίας ιδιαίτερα σήμερα με τη δραματική τεχνολογική πρόοδο.

Στο θέμα της ελεύθερης χρήσης, το υπάρχον νομικό οπλοστάσιο δεν επιτρέπει την ελεύθερη χρήση και η άδεια των δημιουργών/δικαιούχων αποτελεί αναγκαστικό στάδιο πριν από τη διενέργεια οποιασδήποτε επεξεργασίας, χρήσης ή αντιγραφής προστατευόμενων έργων. Οι συμβατικοί όροι που διατυπώνονται από τους συμβαλλόμενους στον τομέα των ψηφιακών εκδόσεων, μπορούν να διασφαλίσουν το σεβασμό των πνευματικών έργων παράλληλα με τη χορήγηση της δυνατότητας για ελεύθερη πρόσβαση σε αυτά χωρίς να δημιουργούνται κωλύματα και αγκυλώσεις. Όσον αφορά τα έργα, τα οποία δεν έχουν καταστεί δημόσια αλλά δύνανται να ψηφιοποιηθούν, απαιτείται η άδεια των δημιουργών/δικαιούχων προκειμένου να αναπαραχθούν, να διανεμηθούν με ψηφιακή μορφή ή να παρουσιαστούν στο κοινό μέσω ίντερνετ.

Ο σύγχρονος νομοθέτης, θα κληθεί να αναστοχαστεί με βάση τα προβλήματα που ανακύπτουν στον τομέα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας λόγω της εξάπλωσης του διαδικτύου. Είδαμε ότι το υπάρχον προστατευτικό νομοθετικό πλαίσιο δεν μπορεί να εξισορροπήσει τις απαιτήσεις των χρηστών παγκοσμίως και τα δικαιώματα των δημιουργών. Είναι, επομένως, κρίσιμο να εστιάσει περισσότερο στην προστασία της εμπορικής χρήσης και να μετριάσει τους περιορισμούς της ιδιωτικής χρήσης εφόσον η τελευταία επενεργεί θετικά για το κοινωνικό σύνολο. Αυτή η εξισορρόπηση ίσως να μπορεί να επιτευχθεί μέσω της μείωσης του χρόνου προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά και μέσω της διεύρυνσης των εξαιρέσεων χρήσης. Ακολούθως, οι κυρώσεις που αφορούν τη μη εμπορική εκμετάλλευση των πνευματικών δημιουργημάτων θα πρέπει να τεθεί σε νέες βάσεις και ταυτόχρονα η μη εμπορική διανομή, χρήση, παρουσίαση των πνευματικών έργων για την προώθηση της γνώσης και του πολιτισμού θα πρέπει να επιτρέπεται. Οι άδειες των creative commonsαποτελούν ένα αρκετά ελπιδοφόρο εργαλείο προς αυτή την κατεύθυνση, το οποίο Θα πρέπει να τύχει νομοθετικής ρύθμισης. Τέλος, η χρήση μεθόδων και μέτρων που παραβιάζουν τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών, θα πρέπει να περιοριστούν και βεβαίως οι χρήστες θα πρέπει να προειδοποιούνται εγκαίρως όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας τους.

IV. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δ. Καλλινίκου (2008) *Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα* 3η έκδοση, Σάκκουλας
2. Ιωάννης Ιγγλεζάκης (2008) *Δίκαιο της Πληροφορικής*, β' έκδοση, Σάκκουλας
3. Ιωάννης Ιγγλεζάκης (2016) *Δίκαιο της Πληροφορικής-συμπλήρωμα*, Σάκκουλας
4. Ελίζα Αλεξανδρίδου, *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου,* Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010
5. Μ.Θ. Μαρίνος (2004) *Πνευματική Ιδιοκτησία*, β' έκδοση, Σάκκουλας
6. Κουμάντος Γ. Α., Α. Δεσποτίδου, Μ.Θ. Μαρίνος, Δ. Οικονομίδης, Π. Κοριατοπούλου, Σ. Σταυρίδου, Ε. Σταματούδη (2003) *Κοινωνία των πληροφοριών & πνευματική ιδιοκτησία, η ελληνική ρύθμιση*, Σάκκουλας
7. L. Lessig, *Code and other laws of cyberspace*, 1999
8. P.B. Hugenholtz, *Code as code, or the end of intellectual property as we know it,* Maastricht Journal of European and Comparative Law, 1999
9. Ιωάννη Ιγγλεζάκη, *Επιτρεπόμενες πράξεις στο διαδίκτυο εκ μέρους των χρηστών από τη σκοπιά του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας*, ΔΕΕ 6/2007
10. Έλσα Δεληγιάννη, *Πνευματική ιδιοκτησία και επικοινωνία την εποχή του διαδικτύου: Νομικό πλαίσιο και προοπτικές για τη διαδικτυακή ανταλλαγή μουσικών αρχείων*, ΔιΜΕΕ 4/2007
11. Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, *Ζητήματα ευθύνης των φορέων παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας από τη χρήση συνδέσμων στο Διαδίκτυο* -2ο Πανελλήνιο Συνέδριο e-Θέμις με τίτλο προσωπικά δεδομένα-ηλεκτρονικό έγκλημα-ηλεκτρονικό εμπόριο Αράχωβα 11 με 12.2.2011.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.creativecommons.ellak.gr

www.lawspot.gr

www.europa.eu

www.wipo.org

www.lawnet.gr

www.lawandtech.eu

www.opi.gr/index.php/2013-10-03-12-23-43/2013-10-29-08-47-46#greece

www.dsanet.gr